

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**TRG Z GROZDJEM IN VINOM V LUČI PRISTOPA SLOVENIJE K
EVROPSKI UNIJI**

Ljubljana, oktober 2001

TANJA FURLAN

IZJAVA

Študentka Tanja Furlan izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. Emila Erjavca in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetni domači strani.

V Ljubljani, dne 5. 10. 2001

Podpis:

KAZALO:

1	UVOD	1
2	VINOGRADNIŠTVO IN VINARSTVO V EU	2
2.1	NARAVNE RAZMERE ZA VINOGRADNIŠTVO.....	2
2.2	PROIZVODNJA GROZDJIA IN VINA.....	3
2.3	PORABA VINA.....	5
2.4	ZUNANJA TRGOVINA.....	8
3	VINOGRADNIŠTVO IN VINARSTVO V SLOVENIJI	11
3.1	NARAVNE RAZMERE ZA VINOGRADNIŠTVO.....	11
3.2	PROIZVODNJA GROZDJIA IN VINA.....	11
3.3	PORABA VINA.....	13
3.4	ZUNANJA TRGOVINA.....	14
4	SKUPNA TRŽNA UREDITEV ZA VINO V EU	15
4.1	TRŽNA UREDITEV ZA VINO.....	15
4.2	UREDITEV NOTRANJEGA TRGA EU.....	16
4.2.1	<i>Informacijski sistem</i>	16
4.2.2	<i>Vinogradniška območja (cone) v EU</i>	16
4.2.3	<i>Ureditev cen na notranjem trgu</i>	18
4.2.4	<i>Podpore zasebnemu skladiščenju</i>	19
4.2.5	<i>Destilacija</i>	19
4.2.6	<i>Pomoč za posebne oblike porabe grozdnega mošta</i>	20
4.3	UREDITEV ZUNANJE TRGOVINE S TRETJIMI DRŽAVAMI.....	20
4.3.1	<i>Urugvajski krog pogajanj GATT</i>	20
4.3.2	<i>Uvozne licence</i>	21
4.3.3	<i>Izvozna licenca</i>	21
4.3.4	<i>Izvozna nadomestila</i>	21
4.3.5	<i>Omejitev izvoznih nadomestil</i>	21
4.4	OSTALI UKREPI ZA NADZOR PROIZVODNJE.....	21
4.4.1	<i>Priporočene sorte vinske trte</i>	21
4.4.2	<i>Prepoved sajenja novih vinogradov</i>	21
4.4.3	<i>Krčenje vinogradov in premija za opuščanje pridelave</i>	22
4.4.4	<i>Enološki postopki in prakse</i>	22
4.5	ODKUPNE CENE VINA V EU.....	23

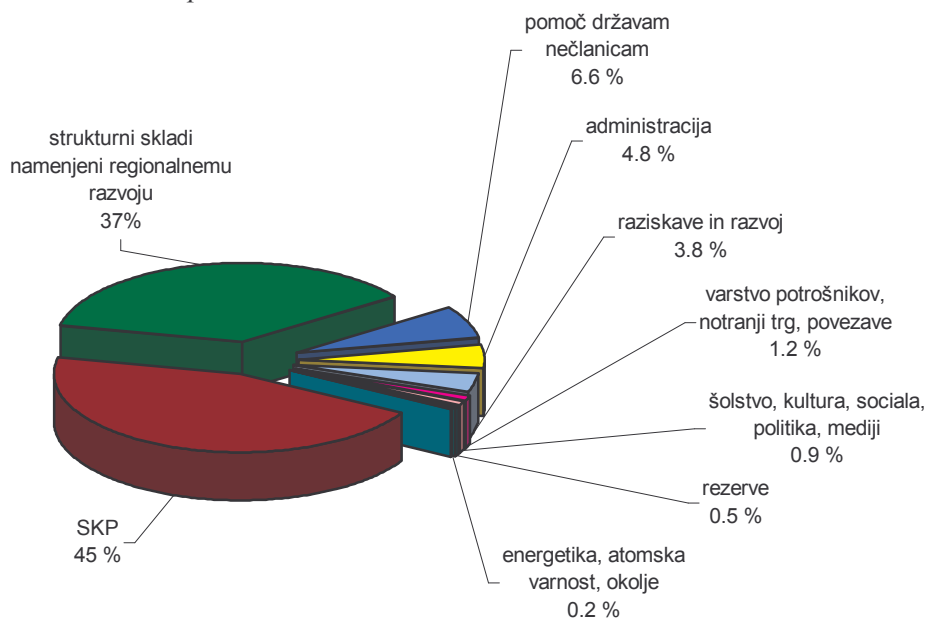
5	UKREPI NA PODROČJU VINOGRADNIŠTVA IN VINARSTVA V SLOVENIJI.....	24
5.1	UKREPI NA PODROČJU VINOGRADNIŠTVA IN VINARSTVA PRED LETOM 2001	24
5.1.1	Zunanjetrgovinski ukrepi.....	24
5.1.2	Intervencije na notranjem trgu.....	26
5.1.3	Proizvodno vezana dohodkovna plačila.....	26
5.1.4	Strukturni ukrepi.....	27
5.2	TRŽNA UREDITEV ZA VINSKO GROZDJE, MOŠT IN VINO	27
5.2.1	Tržno cenovni ukrepi	28
5.2.2	Pospeševanje promocije vina	28
5.2.3	Uravnavanje obsega vinogradov.....	29
5.2.4	Organizacije proizvajalcev.....	29
5.2.5	Zbirke podatkov.....	29
5.3	ODKUPNE CENE GROZDJA IN VINA V SLOVENIJI.....	30
6	PRIMERJALNA ANALIZA SLOVENIJE IN EU.....	30
6.1	STRUKTURA TRGA V SLOVENIJI IN EU.....	30
6.2	UKREPI V SLOVENIJI IN V EU NA TRGU Z VINOM	32
6.3	ODKUPNE CENE GROZDJA IN VINA V SLOVENIJI IN EU.....	34
7	UČINKI PRISTOPA SLOVENSKEGA VINOGRADNIŠTVA K EU	35
8	SKLEP.....	36
9	LITERATURA	37
10	VIRI.....	39

1 UVOD

Evropska unija (EU) je pogodbeno skupnost, ki združuje 15 držav, 372 milijonov prebivalcev in skupni trg, na katerem se vsako leto ustvari za več kot šest tisoč milijard dolarjev blaga in storitev (Kek et al., 2000, str. 7). S pristopom v Unijo članice del svoje samostojnosti prenesejo na skupno organizacijo, s čimer je EU bolj kot katerakoli druga mednarodna skupnost začela posegati na področje nacionalne gospodarske in politične samostojnosti evropskih držav. Uspelo ji je, da je povezala praktično vse večje države zahodne Evrope. Glavni cilj združevanja v Unijo je svobodni pretok oseb, blaga, kapitala in storitev – oblikovanje enotnega trga, ki je opredeljen kot prostor brez notranjih meja (Pavlič, 1998, str. 2). Ostali cilji so še pospeševanje gospodarske rasti in dvig splošne blaginje prebivalstva, preprečitev vojn in utrjevanje miru. EU dosega svoje cilje z zakonodajo, ki je veljavna v vseh državah članicah, s proračunom, izvajanjem skupne politike in programov na številnih področjih ter z delovanjem teles in organov EU.

Skupna kmetijska politika je bila prva resnična skupna politika EU. Z njo so predvsem želeli rešiti povojni problem samooskrbe s hrano, hkrati pa je EU iz neto uvoznice postala druga največja svetovna izvoznica hrane. Storilnost kmetijskih gospodarstev se je povečala, kmetijska proizvodnja pa tehnološko razvila. Ob pozitivnih učinkih (samooskrba, tržna stabilnost, rast storilnosti in dohodka) so zaradi velikega pritiska na dvigovanje cenovnih ravni kmetijskih pridelkov postopoma naraščale tudi težave skupne kmetijske politike. Prodaja presežkov je postala precejšnja obremenitev za proračun Unije.

Slika 1: Struktura proračuna EU.

Vir: Slovenija doma v Evropi, 2001.

Zaradi visoke zunanjetrgovinske zaščite in subvencionirane prodaje presežkov na svetovnem trgu je EU prispevala tudi k neravnovesju na svetovnem trgu s hrano. Skupna kmetijska politika je bila tako predmet vedno ostrejših kritik trgovinskih partnerjev in v zadnjih dveh desetletjih deležna številnih reform od kontingenirane prireje mleka, stabilizacijskih količin obsega proizvodnje, do tako imenovane Mac Sharryjeve reforme, ki se je neuspešno bojevala s presežki in rastočimi proračunskimi izdatki. Konec devetdesetih je bila sprejeta nova reforma - Agenda 2000, ki naj bi vodila v večjo stabilizacijo kmetijskih trgov s pomočjo zmanjšanja tržno-cenovnih podpor, v povečanje konkurenčnosti kmetijstva in večjo kakovost izdelkov, ob sočasnem priznavanju vloge kmetijstva pri gospodarjenju z naravnimi viri in kulturno krajino.

Slovenija bo morala do vstopa v petnajsterico sprejeti številne predpise in oblikovati ustanove za izvajanje SKP, kar pomembno spreminja ekonomske razmere kmetijstva. Vključitev v skupni trg bo dodatno pretresla kmetijske trge. Manj konkurenčno kmetijstvo se bo srečalo z učinkovitejšimi strukturami in bolj organiziranim trgov, ki bo navzven še vedno zaščiten, vendar pa se bodo meje notranjega močno razširile. Veliko dotlej zunanjih konkurentov se bo enakovredno pojavilo na slovenskem trgu, hkrati pa se bodo odprle meje tudi za slovensko blago. Obseg trgovanja se bo nedvomno povečal, prav tako pestrost ponudbe, pritisk na izravnavo cen bo oster.

Kmetijski trg se bo tako rekoč čez noč iz trga s presežnim povpraševanjem spremenil v trg s presežno ponudbo (Erjavec, Juvančič, 1999, str. 73).

Slovensko kmetijstvo, vključno z vinogradništvom in vinarstvom, se prilagaja pravnemu redu in skupnemu trgu Evropske unije, kar je v obdobju pridruženega članstva prednostna naloga naše države. Priprave morajo biti še posebej skrbne, saj je problematika vinogradništva in z njim povezanih struktur med najboljčutljivejšimi. Navkljub vsem pritiskom pa kaže paziti, da v prehodnem obdobju ne zapravimo naših konkurenčnih prednosti.

Slovenija je kot vinorodna dežela prav gotovo svojevrstna posebnost: imamo velike razlike v naravnih danostih na relativno majhnih površinah. Vinogradi zavzemajo približno 23 tisoč hektarov v 14 vinorodnih okoliših, ki so razdeljeni v tri vinorodne dežele, priporočenih in dovoljenih sort trtnega izbora pa je kar 38, zato se lahko ponášamo z ampelografskim bogastvom.

Cilj naloge je predstavitev in analiza nekaterih temeljnih značilnosti trga z vinom in kmetijske politike na tem področju v Sloveniji in Evropski uniji. Gre za celovit prikaz izbranega področja, kjer lahko primerjamo naravne pogoje za vinogradništvo, proizvodnjo vina in gibanje porabe na prebivalca, ter gibanje mednarodne menjave na tem področju. Posebno pozornost sem namenila ugotavljanju primerljivosti ukrepov kmetijske politike na področju trga z vinom v Sloveniji in Evropski uniji in poskušala najti primerjavo med odkupnimi cenami za vino na izbranih trgih.

V poglavju vinogradništvo in vinarstvo v Evropski uniji so v prvem delu opisani naravni pogoji vinogradništva v EU. Sledi predstavitev proizvodnje grozdja in vina v državah petnajsterice. V tretjem delu je izpeljana analiza porabe vina na prebivalca v državah EU, proizvajalkah in neproizvajalkah vina. V zadnjem delu pa je prikazan pomen zunanje trgovine v državah EU na področju trgovanja z vinom.

Tretje poglavje ima podobno strukturo kot drugo, s tem, da opisujem strukturo trga v Sloveniji.

V četrtem poglavju je podrobno opisana skupna tržna ureditev za vino v EU, kjer so podrobno zajeti vsi mehanizmi uravnavanja trga z vinom v petnajsterici. Tako ločimo intervencije na notranjem trgu, zunanjetrgovinske ukrepe, ukrepe omejevanja pridelave, strukturne investicije ter institucionalne cene, ki poskušajo dosegati cilje kmetijske politike na področju vina. V tem poglavju sem poskušala tudi prikazati gibanje cen istovrstnega vina v posameznih državah članicah EU, ki proizvajajo vino.

Peto poglavje je odsev četrtega, kjer v prvem delu prikazujem tržno ureditev za vino in grozdje v Sloveniji pred letom 2001. Drugi del pa predstavlja novo, v maju 2001 sprejeto tržno ureditev za vinsko grozdje, mošt in vino in z njo nove mehanizme za urejanje trga z vinom. V tretjem delu podajam sliko gibanja povprečnih proizvajalčevih cen grozdja za predelavo in cen vina v Sloveniji.

V primerjalni analizi sem poskušala primerjati tri tematske sklope, ki sem jih v predhodnih poglavjih podrobno obdelala; strukturo trga, ukrepe na trgu z vinom ter odkupne cene za grozdje in vino v Sloveniji in EU.

2 VINOGRADNIŠTVO IN VINARSTVO V EU

2.1 Naravne razmere za vinogradništvo

Vinogradniška področja Evropske unije se široko razprostirajo od skrajnega južnega rta Grčije do Walesa na severu. Bogata tradicija se je razvijala skozi stoletja in v vsaki regiji razvila svojstven način pridelave. V nadvse bogatem številu raznolikih vinogradniških območij, bi lahko poiskali področja, ki v mišljenju potrošnika in trgovca zavzemajo podoben sloves oziroma pomen in delijo istovrstne proizvode, usmerjenost, kakor tudi trženske perspektive.

Vinogradniška področja The European Agro-Food System and the Challenge of Global Competition, 2000, razdeli v štiri skupine. V prvo, ki je ena najbolj tradicionalnih, z visoko razvito enološko tehnologijo uvršča Francijo, z njenimi štirimi celinskimi regijami: Bordeaux, Burgundy, Alsace in Champagne.

V drugo skupino sodijo države, ki zavzemajo najbolj severna vinorodna področja: Nemčija, Belgija, Luksemburg in Avstrija. Tu je pridelava grozdja pod nenehno grožnjo neugodnih podnebnih in naravnih sprememb, kar vpliva na že tako nizko stopnjo sladkorja v moštu in dosladkanje postane nuja, kar pa preprečuje vinom dostop na trg.

Tretja skupina vinorodnih dežel je geografsko gledano najbolj nehomogena, saj vključuje Španijo, pokrajino Rioja in dolino Douro, severno in osrednjo Italijo. Gre za tipične vinorodne dežele s precej široko pridelavo in velikim mednarodnim ugledom. Pridelujejo največ rdeča vina, izjema so bela vrhunska vina severne Italije. Vinarji na teh področjih se vedno bolj usmerjajo v pridelavo namiznih vin z visoko kakovostjo, kar predstavlja novo obliko proizvodne diferenciacije, in na ta način dosegajo vidne tržne uspehe.

V zadnji, obsežnejši skupini so južna področja Italije, Španije in Francije, Portugalska in Grčija. Tu se pridelava okrog 40 % vsega vina v EU, gre pa za vina nižjega cenovnega razreda. Velike količine slednjega so povzročile precejšnje presežke, s katerimi se bojuje petnajsterica.

Na svetu je bilo v letu 1999 z vinsko trto zasejanih 7,1 milijona hektarov vinogradov, od tega jih je 56 % na evropskih tleh. V večini vinogradniških območij na svetu je pridelavi vina namenjenih manj kot 65 % vseh površin vinogradov, v Evropi pa je teh površin več kot 90 %. Na svetu letno pridelajo okrog 250 milijonov hektolitrov vina, poraba pa se giblje okrog 220 milijonov hektolitrov. Od tega 60 % vsega vina pridelava Evropa, ki ga tudi potroši. Delež, ki ga ima vinogradništvo in vinarstvo v skupnem obsegu kmetijske proizvodnje v EU predstavlja 6.4 % (The European Agro-Food System and the Challenge of Global Competition, 2000, str. 158). Ta se po posameznih državah močno razlikuje. Na Portugalskem tako zavzema 16,8 %, v Franciji 14,3%, v Italiji 9,8 %, Luksemburgu 7,5 %, v Avstriji 6,1 %, v Španiji pa 5,4 % (De Fusco, 2001, str. 1).

Povprečna površina posameznega vinograda v EU je majhna in meri 1,6 ha. Velika večina kmetij, ki se ukvarjajo z vinogradništvom, je družinskih. Kar 7 % kmetij ima v posesti vinograde večje od 5 ha, ti pa obsegajo 60 % vseh vinogradniških površin. Med članicami EU, ki se ukvarjajo s proizvodnjo vina, obstajajo vidne razlike. V Franciji in Španiji je tako povprečna velikost vinograda večja od evropskega povprečja. Francija je država z izrazito specializirano kmetijo, kjer ima več kot 60 % vinogradniških kmetij več kot 50 % vseh svojih površin namenjenih izključno tej dejavnosti. Te kmetije imajo v lasti kar 80 % absolutnih vinogradniških površin. Primerljivo stopnjo specializacije ima tudi Nemčija, kjer je velikost vinogradniških kmetij sicer majhna, ima pa 65 % specializiranih kmetij v lasti 65 % vseh površin zasejanih z vinsko trto. Podoben položaj je tudi v Luksemburgu, kjer je povprečna velikost vinogradov nekoliko večja kot v Nemčiji. Za razliko od naštetih držav so razmere drugačne v Grčiji in na Portugalskem. Povprečna velikost vinograda je pod evropskim povprečjem, stopnja specializacije je nizka. Proizvodnja vina je v teh državah razpršena po regijah, sama proizvodnja pa temelji na tradicionalni pridelavi za lastne potrebe in lastni trg (The European Agro-Food System and the Challenge of Global Competition, 2000, str. 160).

2.2 Proizvodnja grozdja in vina

Po podatkih za leto 1998/99 je osem pomembnih vinogradniških držav EU, vinogradništvu namenilo 3.286.000 hektarov zemlje (Evrofon, 2001), kar predstavlja 45 % svetovne površine zasejane z vinsko trto. V začetku devetdesetih je bil ta delež večji in je zajemal več kot 50 % teh površin. Po podatkih EU skupno število vinogradov v Evropi upada že od leta 1976, večina je že starih in dotrajanih, iz leta v leto pa se bistveno zmanjšuje tudi pridelava. V obdobju 1976/96 se je površina vinogradov zmanjšala iz 4,5 na 3,4 milijonov hektarov. Tako naj bil letno v državah EU v povprečju opustili okrog 56.000 hektarov vinogradov (De Fusco, 2001, str. 2).

Tabela 1: Površina vinogradov po državah EU in v svetu (v tisoč ha)

	Povprečje 1986-1990	1995	1996	1997	Indeks 1997/1986-1990
Nemčija	101	106	105	105	104
Avstrija	58	57	52	49	84
Španija	1.508	1.235	1.224	1.155	77
Francija	995	933	917	914	92
Grčija	164	136	132	132	80
Italija	1.073	956	922	914	85
Portugalska	385	267	259	260	68
Luksemburg				1	
Velika Britanija				1	
EU	4.284	3.690	3.611	3.529	82
SVET	8.715	7.827	7.742	7.814	90
EU/SVET	0.49	0.47	0.47	0.45	

Vir: The European Agro-Food System and the Challenge of Global Competition, 2000, str. 158.

Vse države EU, z izjemo Nemčije, so prispevale k zmanjšanju teh površin. Največje zasluge ima prav gotovo Španija, ki pa kljub največjemu absolutnemu zmanjšanju vinogradniških površin ostaja še vedno država z največjim obsegom vinogradov. Sledita ji Francija in Italija.

Tabela 2: *Proizvodnja vina po državah EU in v svetu (v tisoč hl)*

	Povprečje 1986-1990	1994	1995	1996	1997	Indeks 1997/1986-90
Nemčija	10.915	10.180	11.050	8.642	8.495	78
Avstrija	2.854	2.647	2.229	2.110	1.800	63
Španija	33.656	20.995	20.876	32.675	33.887	101
Francija	65.334	54.640	55.610	59.650	53.612	82
Grčija	4.337	3.051	3.841	4.109	3.987	92
Italija	60.226	59.276	55.702	58.773	50.847	84
Portugalska	8.455	6.521	7.255	9.529	5.727	68
Luksemburg					102	
Velika Britanija					27	
EU	185.777	157.31	156.563	175.488	158.357	85
SVET	292.829	254.594	253.612	272.534	264.422	90
EU/SVET	0.63	0.62	0.62	0.64	0.6	

Vir: The European Agro-Food System and the Challenge of Global Competition, 2000, str. 159.

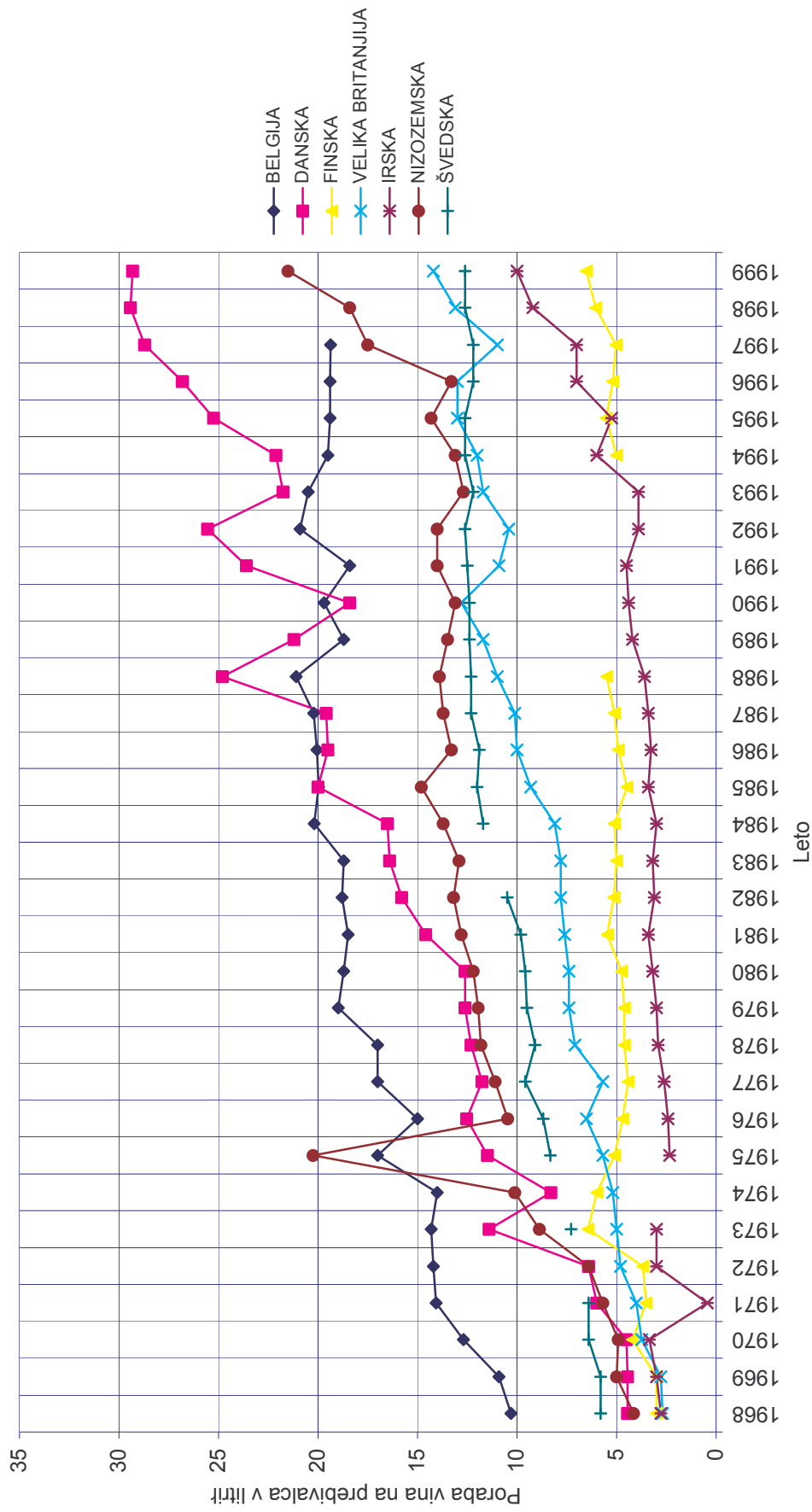
V devetdesetih se je proizvodnja vina v EU znižala kar za 15 %, kar je več od svetovnega povprečja, kjer je bilo padec 10 %. Največ so k zmanjšanju ponudbe vina prispevale Francija, Italija in Portugalska. Opazen je skromnejši upad pridelka v primerjavi z zmanjšanjem površin iz česar lahko razberemo postopno povečanje intenzivnosti pridelave. Največji hektarski pridelek vina v EU ima Nemčija, in sicer 80 hl/ha, najnižjega pa Španija, ki pridelava 27 hl/ha in se torej uvršča celo za našo državo (The European Agro-Food System and the Challenge of Global Competition, 2000, str. 159). Po podatkih za leto 1998/99 je celotna proizvodnja vina v EU znašala 162.562 tisoč hektolitrov, kar kaže na rahel dvig proizvodnje, ki pa še vedno ne dosega proizvedenih količin v osemdesetih letih (Evrofon, 2001).

2.3 Poraba vina

Petnajsterica je leta 1996 porabila 128 milijonov hektolitrov vina oziroma 34 litrov na prebivalca, kar pomeni, da se je poraba močno znižala glede na povprečno porabo v letu 1983, ko je ta v EU-12 znašala 45 l na prebivalca (De Fusco, 2001, str. 3). Delež porabe se je najmočneje znižal po letu 1993, največ zaradi manjšega povpraševanja po namiznih vinih, medtem ko se poraba kakovostnih vin še vedno povečuje in je v skupni porabi zastopana že več kot 40 %.

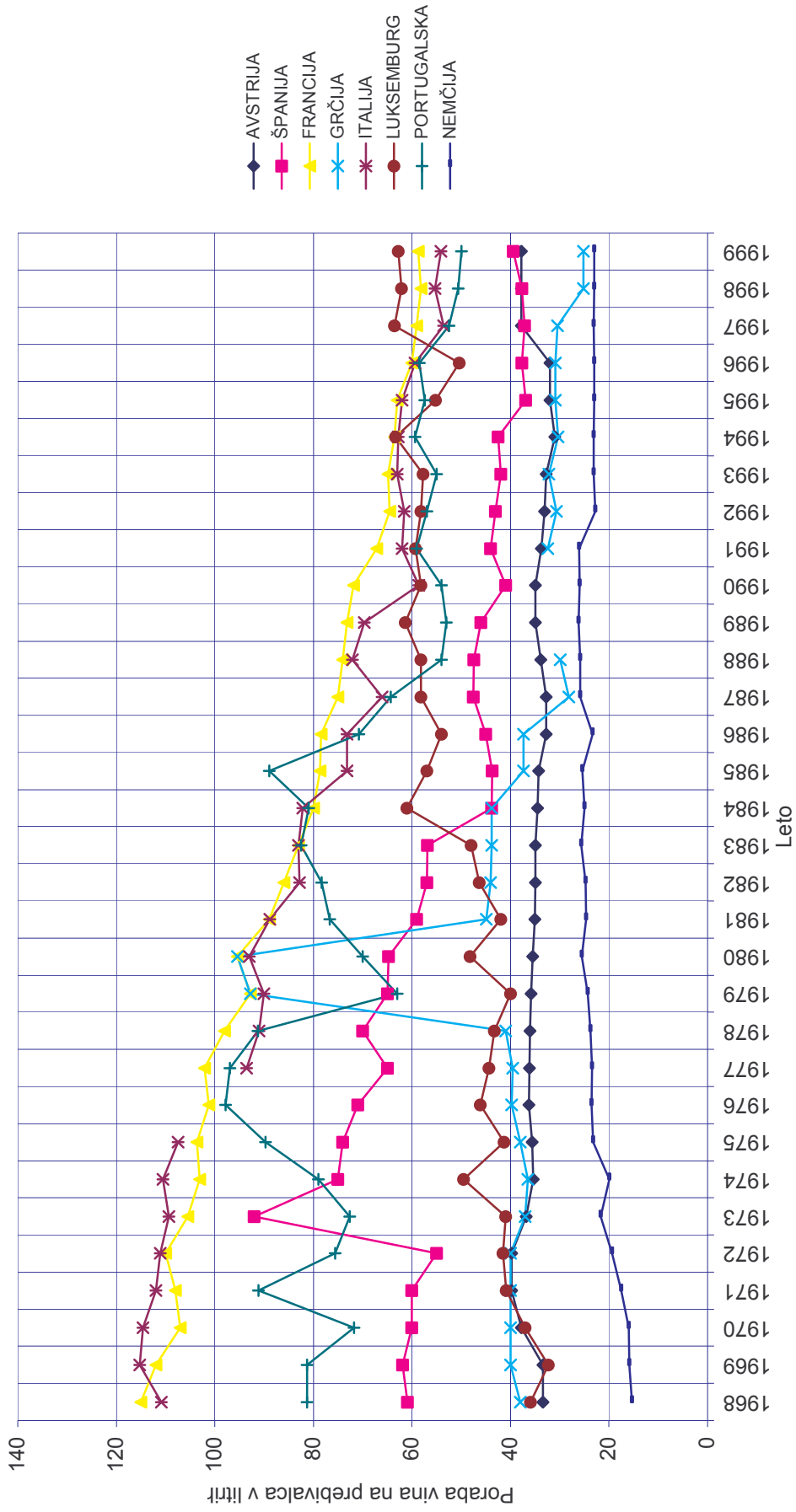
Poraba vina se po državah EU močno razlikuje. Na eni strani imamo države, kjer je povprečna poraba vina na prebivalca največja v svetovnem merilu, na drugi strani pa države z zmernimi, vzdržnimi porabniki. Po porabi vina so v ospredju Luksemburg, Francija, Italija in Portugalska, s približno 60 litri popitega vina na prebivalca. Nemčija, Avstrija, Danska in Grčija pa predstavljajo vmesne porabnike, katerih poraba je večja od 20 litrov na prebivalca.

Slika 2: Poraba vina na prebivalca po državah EU, ki ne proizvajajo vina (v litrih na prebivalca letno).

Vir: Bulletin de l'OIV 1970, 1971, 1973, 1975, 1977, 1979, 1981, 1983, 1985, 1987, 1989; Dutruc-Rosset, 1996, 1998, 2000; Panorama of EU industry 1997; The European Agro-Food System and the Challenge of Global Competition, 2000.

Slika 3: Poraba vina na prebivalca po državah EU, ki proizvajajo vino (v litrih na prebivalca letno).

Iz slik lahko razberemo, da je potrošnja vina v državah EU zelo različna. Glede na podatke posameznih držav članic EU lahko zaključimo:

- potrošnja vina je bila nižja v državah, ki ne proizvajajo vina. Razlog za to lahko iščemo v zgodovinskih dejstvih, različnih kulturah pitja, značilno vlogo pa še vedno igrajo sorazmerno visoke trošarine v teh državah. Razpon potrošnje se je leta 1999 v državah proizvajalkah vina gibal od 23 litrov/osebo letno v Nemčiji do 62,8 litrov/osebo letno v Luksemburgu, v državah neproizvajalkah vina pa od 10 litrov/osebo letno na Irskem do kar 29,3 litrov/osebo letno na Danskem. Iz slike 2, lahko razberemo, da je bila poraba vina v eni največjih proizvajalk – Italiji, leta 1969 kar 115,2 litrov/osebo, v obdobju tridesetih let pa je ta drastično upadla in znaša 54,15 litrov/osebo.
- trend potrošnje vina je bil v državah, ki ne proizvajajo vina, pozitiven, medtem ko je potrošnja vina v državah proizvajalkah v upadanju. Opaziti je mogoče, da je celotna poraba v začetku devetdesetih rahlo upadla.

Erjavec in Kuhar (2000) v svojem delu opozarjata, da prihaja do substitucije vina s pivom. Poraba piva se je povečala za 76 %, poraba vina pa se je hkrati zmanjšala za četrtino.

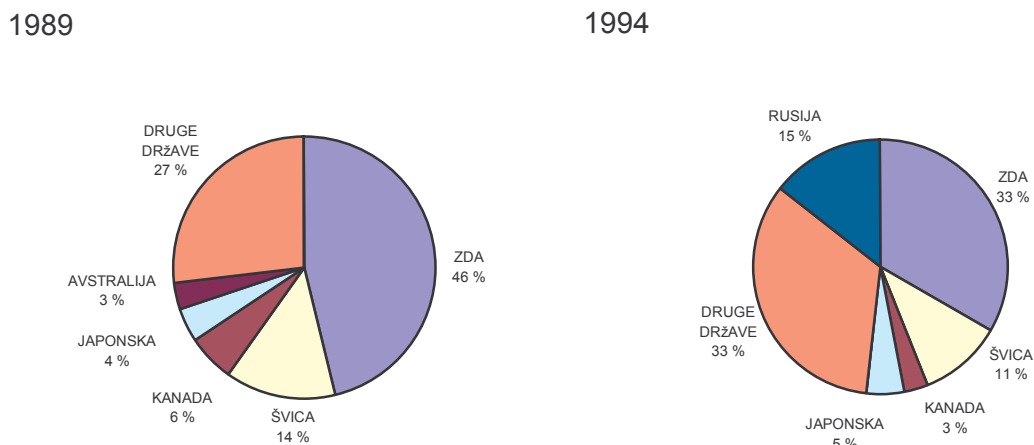
Presežki vina so že več kot desetletje stalnica svetovnega in evropskega trga. Večino presežkov (95 % ali več kot 60 milijonov litrov) so prispevale države EU. Čeprav se v petnajsterici zaradi različnih ukrepov kmetijske politike presežki zmanjšujejo, še vedno znašajo kar 22 %. Ustvarjajo jih največje pridelovalke vina v Uniji – Francija, Italija in Španija, presežke pa imata tudi Portugalska in Grčija. Največjo težavo presežkov predstavljajo namizna vina, za katere je vse težje najti kupca, čeprav tudi pridelava kakovostnih vin v EU presega povpraševanje. Težave s presežki petnajsterica rešuje z različnimi ukrepi kmetijske politike, predvsem z umikom določene pridelave s konzumnega trga preko različnih oblik destilacije. Skupna kmetijska politika skuša neskladje med ponudbo in povpraševanjem v Uniji rešiti tudi z izvozom (Žibrik, 1997, str. 313).

2.4 Zunanja trgovina

Statistika svetovne trgovine letno zajema približno 50 milijonov hektolitrov vina, kar je okrog 20 % svetovne pridelave (Žibrik, 1997, str. 313).

EU sodeluje v izvozu z več kot 80 %, v uvozu pa z okoli 70 % količin pridelanega vina (Žibrik, 1997, str. 313). Največje izvoznice vina v petnajsterici so Francija, Italija in Španija, ki same prispevajo skoraj 70 % vsega svetovnega izvoza. Evropske vinogradniške dežele so največ vina izvozile v ZDA, Švico, Kanado in na Japonsko.

Slika 4: Struktura izvoza vina EU v letih 1989 in 1994.

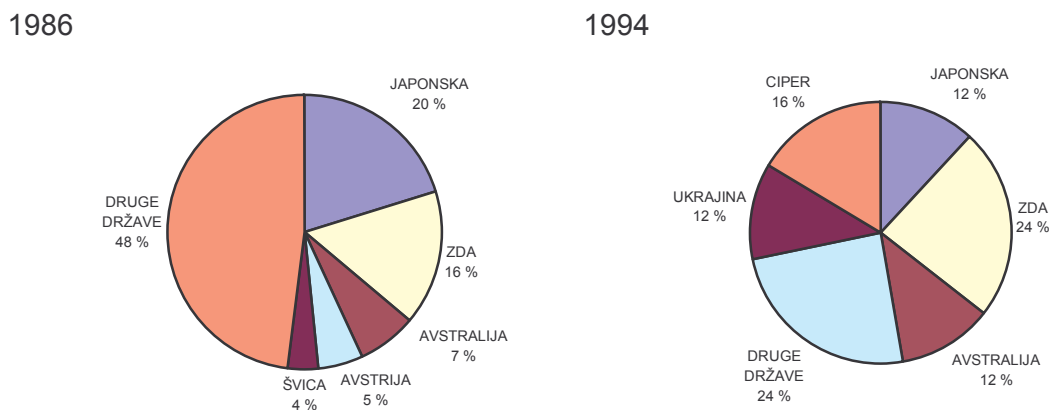

Vir: Panorama of EU industry, 1997, str. 3-122.

Kljub velikim spremembam ostajajo ZDA največja izvozna destinacija za evropska vina. V devetdesetih je pojav velikega ruskega trga, ki se vedno bolj odpira in kaže kot eden najbolj perspektivnih, predstavljal kar 15 % celotnega izvoza vina EU. Delež izvoza v Švico je v devetdesetih nekoliko upadel, čeprav Švica še vedno ostaja pomembna uvoznica evropskih vin (Panorama of EU industry, 1997, str. 3-122).

Največ vina je petnajsterica uvozila iz ZDA, Cipra, Ukrajine, Avstralije, Čila, Madžarske, Bolgarije, Južne Afrike in nekdanjih držav Jugoslavije. Med največje uvoznice prištevamo Nemčijo, Veliko Britanijo in Francijo.

Slika 5: Struktura uvoza vina EU v letih 1989 in 1994.

Vir: Panorama of EU industry, 1997, str. 3-124.

Razmerja med največjimi uvoznicami vina v EU se spreminjajo, predvsem zaradi pojava novih proizvajalcev in dobaviteljev. Pojav Ukrajine potrjuje, da države vzhodne Evrope predstavljajo enega izmed pomembnih uvoznih trgov vina za petnajsterico. Kljub veliki geografski oddaljenosti, postaja Avstralija pomemben tekmelec evropskim proizvajalcem vina, predvsem na severnih trgih Unije (Panorama of EU industry, 1997, str. 3-122).

Povprečni izvoz EU je v letih 1996/97 znašal 11 milijonov hektolitrov vina, uvoz pa okrog 5,4 milijonov hektolitrov. V istem obdobju je notranja menjava količinsko predstavljala približno 30 milijonov hektolitrov vina, kar kaže na to, da velik del trgovine poteka med članicami petnajsterice.

Tabela 3: Izvoz in uvoz vina iz/v EU in neto izvozni indeks v obdobju 1990-1997 (v mio hl).

	Uvoz (I)	Izvoz (X)	NEI*
1990/91	3.371	8.601	43.7
1991/92	3.324	9.738	49.1
1992/93	3.298	9.936	50.2
1993/94	3.202	11.890	57.6
1994/95	3.884	15.876	60.7
1995/96	7.014	9.646	15.8
1996/97	5.434	11.006	33.9

Opomba: NEI je neto izvozni indeks = $(X - I)/(X+I)*100$, ki kaže delež neto izvoza (oz. neto uvoza, če je negativen) v bruto mednarodnem prometu države (v našem primeru Unije).

Vir: The European Agro-Food System and the Challenge of Global Competiton, 2000, str. 164.

NEI je neto izvozni indeks = $(X - I)/(X+I)*100$, ki kaže delež neto izvoza (oz. neto uvoza, če je negativen) v bruto mednarodnem prometu države (v našem primeru Unije).

Delež kakovostnih vin v izvozu EU zavzema 50 %, v notranji menjavi pa je nižji in znaša 43 %. Posledica tega je uvoz velikih količin cenenejšega, namiznega vina visokih alkoholnih stopenj iz Italije, Španije in Portugalske v Francijo. Vino se uporablja za spojitev z domačimi krajevnimi vini.

Iz tabele izhaja, da se je razmerje v obdobju 1995-97 med uvozom in izvozom vina v EU spremenilo. Vzrok tega so bile slabe letine v tem obdobju v eni največjih proizvajalk vina - Španiji in v vedno večji prodornosti drugih proizvajalk.

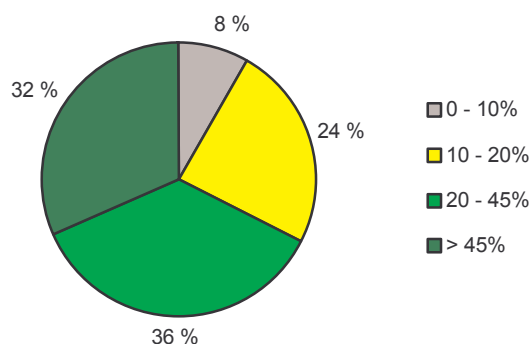
3 VINOGRADNIŠTVO IN VINARSTVO V SLOVENIJI

3.1 Naravne razmere za vinogradništvo

Izrazita reliefna razgibanost Slovenije, kjer dve tretjini ozemlja leži na bolj ali manj strmih področjih, ne daje možnosti za intenzivno pridelavo vseh vrst kmetijskih kultur. Prav na teh mestih, ki ustrezajo specifičnim in talnim pogojem, lahko gojimo vinsko trto in pridelujemo vina različnih kakovosti. Takšne nadpovprečno zahtevne vinogradniške lege otežujejo rabo mehanizacije, kar močno vpliva na višje stroške pridelave.

Slika 6: Razporeditev vinogradov glede na nagib.

Vir: Interni podatki Ministrstva za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, 2001.

Po zadnjih podatkih ima Slovenija tretjino vinogradov v nagibih do 20 %, tretjino med 20 in 45 % in tretjino v nagibih nad 45 %. Za slednja najstrmejša območja, tako imenovana "relativna vinogradniška področja", je značilno vedno večje opuščanje in zaraščanje z grmovjem. V Sloveniji gojimo vinsko trto zgolj na absolutnih vinogradniških tleh. Na takšnih strmih pobočjih oz. zemljiščih bi katera druga rastlina redko dajala podobne gospodarske rezultate.

Po statističnih podatkih iz leta 2000 je v Sloveniji 17.233 ha površin zasajenih z vinsko trto in to pretežno na absolutnih vinogradniških površinah, od tega pa je le 15.966 ha rodni vinogradov. Kmetijska Svetovalna Služba ocenjuje, da je trenutno površina rodni vinogradov precej večja in se giblje okrog 23.600 ha, to pa še vedno pomeni, da je velik del prvovrstnih vinogradniških leg nezasajenih, gre predvsem za področja z večjim nagibom (Interni podatki Ministrstva za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, 2001). Trenutna površina vinogradov je veliko manjša kot smo jo imeli ob izteku prejšnjega stoletja, ko je bilo na Slovenskem 51.832 ha vinogradov (Medved, 1995, str.8). Po obnovi v začetku stoletja, ki jo je zahtevala napad trsne uši, je bilo zasejanih okoli 35.000 ha vinogradov. Druga svetovna vojna je poleg drugih gospodarskih panog prizadela tudi vinogradništvo. Leta 1948 je bilo ugotovljeno, da bi lahko imeli na maksimalno ugodnih legah 35.000 ha vinogradov, čeprav jih je bilo takrat le okoli 20.000 ha (Medved., 1995, str. 8).

Ministrstvo za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano ocenjuje, da je površina kmetijskih področij, ki so v prvi vrsti primerna za vinogradništvo, 32.500 ha. Po zadnjih ocenah je le okrog 5 % vinogradov na površinah, kjer bi bilo mogoče gospodarno pridelovati tudi drugo hrano (Interni podatki Ministrstva za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, 2001). V vinorodni deželi Podravje je takih površin zelo malo, od 1 do 2 %, v Posavju okoli 5% in v vinorodni deželi Primorski okoli 8%.

3.2 Proizvodnja grozdja in vina

Slovenijo lahko po deležu, ki ga ima vinogradništvo v skupnem fizičnem obsegu kmetijstva (okrog 9 %), uvrstimo med vinorodne države. (Žibrik, 1997, str. 311).

Tabela 4: Površina vinogradov in pridelok grozdja v Sloveniji od leta 1992 do 1999.

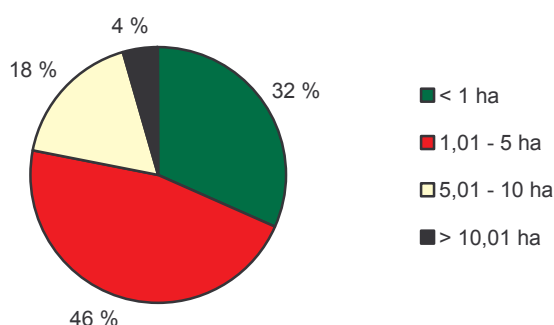
enota	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Površina vinogradov 000 ha	21.8	21.8	22.5	23.0	23.0	17.4	17.2	16.6
Pridelek grozdja 000 ton	124	128.3	144.6	144.7	154.1	127.7	122.7	98.3
ton/ha	6.1	6.2	6.8	5.3	7.1	7.3	7.1	6.6

Vir: Pregled kmetijske politike (Slovenija), 2001, str. 109.

V Sloveniji je približno 50.000 obratov oz. pridelovalcev, ki se ukvarjajo z vinogradništvom, od tega je 15 velikih klet, katerih kapaciteta je med enim in osemnajstimi milijoni litrov vina. Večina ali skoraj 85 % vinogradov je v zasebni lasti, ki pridelajo več kot 80 % vsega grozdja.

Z vinogradništvom se ukvarja stalno ali občasno 20.000 ljudi (Protner J., 1996). Gre torej za panogo, ki je po svoji tehnologiji vezana na industrijo, trgovino in obrt.

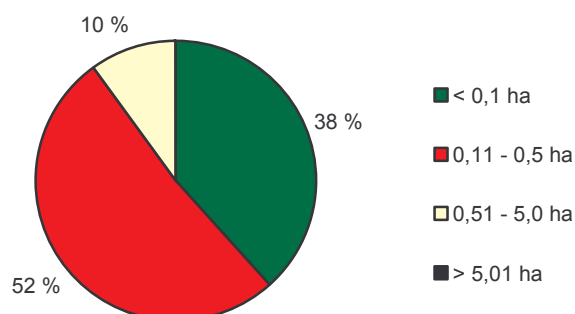
Slika 7: Razporeditev kmetij z vinogradi po velikostnih razredih površine lastne kmetijske zemlje.

Vir: Interni podatki Ministrstva za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, 2001.

Za Slovenijo je značilna drobna lastniška vinogradniška posest, kjer povprečna vinogradniška kmetija poseduje 3,28 ha obdelovalne zemlje, vinograd pa v povprečju meri 0,28 ha. Večji del proizvodnje vina je tako namenjen lastnim potrebam. Velikostna struktura je za ekonomsko učinkovitost vinogradništva izredno neugodna - kar, 32 % vseh slovenskih kmetij ima tudi vinograd, s čimer se kaže izredna nespecializiranost slovenskega kmetijstva.

Slika 8: Razporeditev kmetij z vinogradi po velikostnih razredih površine vinogradov.

Vir: Interni podatki Ministrstva za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, 2001.

V Sloveniji je le nekaj deset kmetij z več kot 5 ha vinogradov. Takih, ki imajo vsaj 1 ha vinograda, je samo okoli 1500 ali le 3,2 % vseh kmetij z vinogradi. Tri četrtine vinogradov torej posedujejo kmetije, ki jim je vinogradništvo dopolnilna dejavnost (Žibrik, 1997, str. 312).

Tabela 5: Proizvodnja vina po posameznih kategorijah v Sloveniji v letih 1994-2000 (v tisoč litrov).

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Belo kakovostno vino	48.003	39.732	44.089	54.184	50.870	49.593	52.984
Rdeče kakovostno vino	15.381	13.537	17.082	18.232	19.381	18.714	19.994
Belo namizno vino	15.216	11.747	13.539	13.055	13.773	13.100	13.996
Rdeče namizno vino	11.983	6.560	11.133	9.617	11.871	12.164	12.996
SKUPAJ	90.583	71.576	85.843	95.088	95.895	93.571	99.970

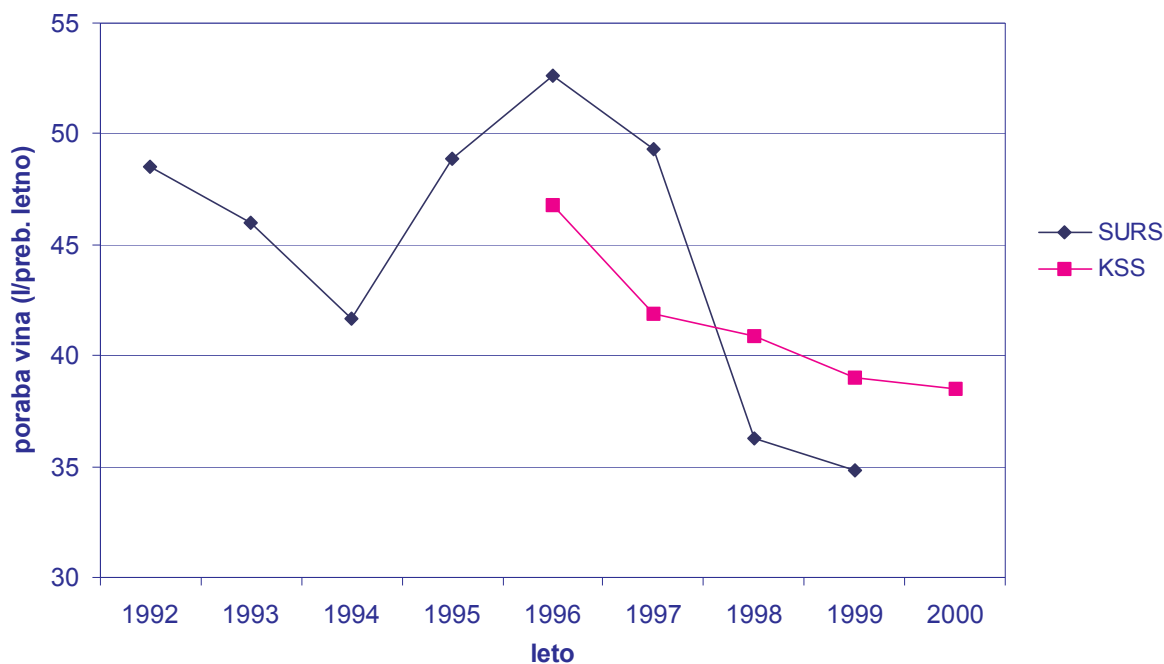
Vir: Interni podatki Ministrstva za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, 2001.

Slovenija letno pridelala okoli 95 milijonov litrov vina, od tega je 70 % vrhunskega vina z geografskim poreklom. V Sloveniji pridelamo več belih in kakovostnih vin, kot jih potrošimo, pridelava cenejših namiznih vin pa je manjša od njenega povpraševanja.

3.3 Poraba vina

Poraba vina na prebivalca se je v Sloveniji v zadnjih letih znižala približno za četrtno, po strukturi pa gre za skromnejši delež kakovostnih vin v skupni porabi (okoli 30 %). Točne podatke o potrošnji vina v naši državi je sicer zelo težko ugotoviti, zaradi velikega števila majhnih proizvajalcev.

Slika 9: Poraba vina na prebivalca v Sloveniji po različnih virih (v litrih na prebivalca letno).

Vir: Interni podatki Ministrstva za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, 2001; Pregled kmetijske politike (Slovenija), 2001, str. 45.

Slovenci smo relativno dobri porabniki vina. Po podatkih Kmetijske Svetovalne Službe (KSS) za leto 2001 znaša poraba na prebivalca 38,5 litrov letno. Kljub temu, pa to pomeni le 70 milijonov litrov skupne domače porabe.

Zanimivo je dejstvo, da je Slovenija iz deficitarne dežele vina prišla v suficitarno. Tabela prikazuje zaloge, ki se kopičijo predvsem pri belem kakovostnem vinu.

Tabela 6: Zaloge vina po posameznih kategorijah v obdobju 1995-2000 (v tisoč litrov).

	Belo kakovostno vino	Rdeče kakovostno vino	Belo namizno vino	Rdeče namizno vino	SKUPAJ
30.Sept.1995	23.075	16.000	10.075	5.500	54.650
31.Avg.1996	21.625	11.250	16.375	4.650	53.900
31.Avg.1997	33.225	11.300	13.350	6.900	64.775
31.Avg.1998	69.025	12.000	10.900	5.950	97.875
31.Avg.1999	28.835	10.145	9.610	4.810	53.400
31.Avg.2000	22.570	7.940	7.525	3.765	41.800

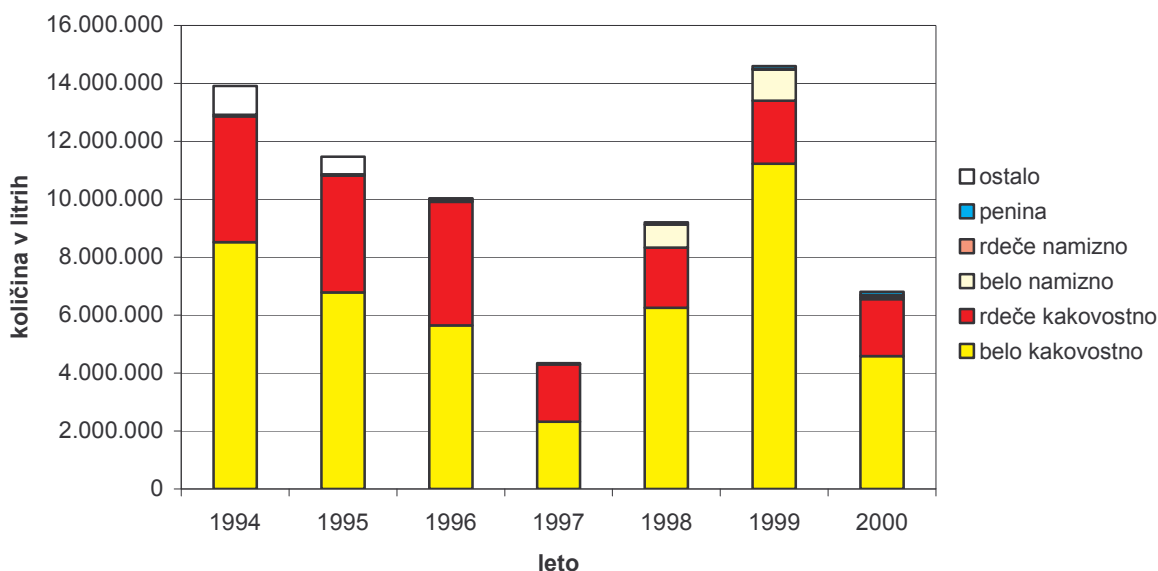
Vir: Interni podatki Ministrstva za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, 2001.

Leta 1998 so bile zaloge vina zaradi treh zaporednih dobrih letin in zmanjšanja porabe izredno visoke. Slovenija nima tržnih presežkov, ima pa strukturne. Delež kakovostnih in vrhunskih vin se bo z izboljšanjem tehnologije tako v vinogradništvu kot tudi v vinarstvu povečal. Še vedno bo na trgu preveč kakovostnih in vrhunskih vin, zaradi česar bo potrebno ponudbo še naprej dopolnjevati z uvozom namiznih vin.

3.4 Zunanja trgovina

Slovenija letno izvozi okrog 10 milijonov litrov vina, katerega večino predstavlja kakovostno belo vino. Izvozna količina v države EU se giblje okrog 3 milijone litrov letno. Največji izvozni trg so ZDA, Nemčija, Velika Britanija, Švica, Češka in Poljska, vedno bolj izvozno zanimiva pa postajata še Japonska in Kanada.

Slika 10: Izvoz vina iz Slovenije po posameznih kategorijah v obdobju 1994-2000.

Vir: Interni podatki Ministrstva za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, 2001.

Po izrednem začetnem zagonu in znatnih prizadevanjih v obdobju od 1994 do 1996, je Sloveniji uspelo močno povečati izvoz. Povečal se je izvoz predvsem primorskih vin. V zadnjih letih se je položaj spremenil in izvoz je močno upadel, predvsem zaradi dobre prodaje na domačem trgu in slabših letin. Izvoz od vinarja zahteva dodatno znanje in delo ter velika vlaganja, kar pa to dejavnost naredi cenovno nezanimivo. Izvozne cene slovenskih vin so na svetovni ravni med najnižjimi (med 0,7 in 0,8 USD/liter), in primerljive z izvoznimi cenami Tunizije, Čila in Alžirije. Neugodna primerjava nakazuje težave pri trženju in iskanje cenovno ugodnejših trgov za naša vina.

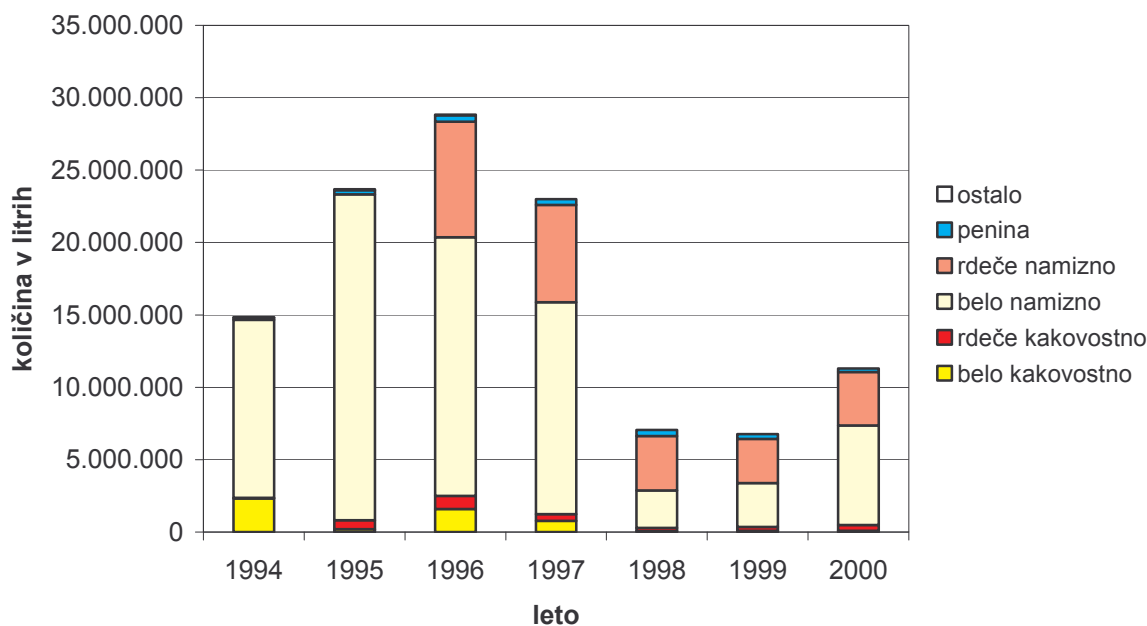
Tabela 7: Slovenski izvoz vina v EU in države bivše Jugoslavije v obdobju 1994-2000 (v litrih).

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
SKUPAJ EU:	5.454.828	3.881.434	4.151.361	1.096.467	2.949.921	3.942.326	1.387.809
nekdanja YU	338.213	402.302	537.961	566.196	1.776.673	1.520.998	2.158.182

Vir: Interni podatki Ministrstva za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, 2001.

Letna količina slovenskega uvoza vina je močno odvisna od obsega domače pridelave in povpraševanja na trgu. Pred leti je količina uvoženega vina presegala 25 milijonov litrov, po letu 1998 pa je ta močno upadla in je znašala 7 milijonov litrov. Stanje se žal ne izboljšuje in pričakovati je nadaljnjo upadanje, vzroke za to pa je potrebno iskati v nekonkurenčnosti na tretjih trgih zaradi ohranjanja visoke zunanjetrgovinske zaščite.

Slika 11: Uvoz vina v Slovenijo po posameznih kategorijah v obdobju 1994-2000.

Vir: Interni podatki Ministrstva za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, 2001.

Pretežni del uvoženega vina namreč izhaja iz nekdanjih jugoslovanskih držav, predvsem Makedonije, in večinoma je to vino nižjega cenovnega razreda. Količina vina uvožena iz EU se giblje med 0.5 in milijonom litrov, večji del tega pa predstavljajo peneča vina in vina "beaujoulais" iz Francije.

Tabela 8: Slovenski uvoz vina iz EU in držav nekdanje Jugoslavije v obdobju 1994-2000 (v litrih).

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
SKUPAJ EU:	137.909	534.137	1.546.254	458.948	466.794	355.505	350.777
nekdanja YU	10.373.681	20.072.603	26.514.202	22.511.354	6.564.934	3.773.829	10.729.118

Vir: Interni podatki Ministrstva za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, 2001.

4 SKUPNA TRŽNA UREDITEV ZA VINO V EU

V EU je zaradi močne raznolikosti vinogradniških struktur, zgodovinskega razvoja in navad, zlasti pa klimatskih dejavnikov, veliko zakonskih predpisov, ki urejajo trg z vinom. Cilj teh dopolnil je urediti vinski trg petnajsterice in pospraviti tržne presežke namiznega vina oziroma zmanjšati hiperprodukcijo. Zaradi tega je večji poudarek namenjen kakovosti, ki se dosega predvsem z omejevanjem hektarskih pridelkov v korist kakovosti vina in manjši količinski predelavi. Vsa dopolnila v zvezi s to zahtevo morajo članice Unije prenesti v svoje nacionalne zakonodaje in jih upoštevati (Šinkovec, 1995, str. 29). Do leta 2003 namerava EU za 50 odstotkov povečati izdatke za tržno ureditev vin, kar pomeni da bodo sredstva v ta namen presegla 1,234 milijarde EUR. Ti izdatki so pred sprejetjem tržnega reda močno nihali in bili v celoti odvisni od letin in tržnih presežkov (Evrobilten, 2001).

4.1 Tržna ureditev za vino

Tržna ureditev oz. predpisi zajemajo ukrepe za doseganje ciljev kmetijske politike. Napisane so praktično za vse kmetijske pridelke in se glede na pomen posameznega pridelka med seboj razlikujejo. Sprejme jih svet kmetijskih ministrov in predstavljajo zakonsko podlago kmetijske politike.

Cilj tržne ureditve petnajsterice je uravnovežiti ponudbo in povpraševanje perspektivnim pridelovalcem zagotoviti primerne ekonomske rezultate. Unija skuša v tržnem redu za vino odpraviti najprej presežke namiznega vina, zato je obsežen instrumentarij pripravljen prav za to vrsto vina. Med najpomembnejšimi ukrepi so (Council Regulation (EC), No 1493/1999, str. 2):

- umik tržnih presežkov (različne podpore skladiščenju namiznega vina in mošta),
- destilacija,
- uvozne dajatve,
- premija za krčenje vinogradov,
- prepoved sajenja novih vinogradov.

Skupna tržna ureditev za vino je ena najbolj kompleksnih in pokriva naslednje proizvode: nefermentiran grozdni sok, grozdni mošt, vino iz svežega grozdja, sveže grozdje (ki ni zajeto v tržnem režimu za sadje in zelenjavo), vinski kis, izpirek tropin ("piquette"), grozdne tropine, vinsko usedlino, vinske likerje in penine.

Predpisi, ki urejajo trg vina so 1493/99, 1227/2000 in 1623/2000.

Uredba Sveta 1493/99 o skupni tržni ureditvi za vino vsebuje pravila o upravljanju vinogradniških pridelovalnih zmogljivosti, tržnih mehanizmi, organizacijah proizvajalcev in medpanožnih sektorskih organizacijah, enoloških postopkih, opisu, označevanju, razstavljanju in zaščiti proizvodov, o kakovostnem vinu, pridelanem na določenem območju in o trgovini s tretjimi državami.

Proizvodi, zajeti v uredbo o skupni ureditvi trga z vinom, so lahko v prometu samo z uradno overjenimi spremljajočimi listinami. Fizične in pravne osebe, ki se ukvarjajo s proizvodnjo in prometom teh proizvodov, morajo voditi ustrezne evidence.

Vse države članice morajo določiti organ, ki je pristojen za nadzor nad spoštovanjem predpisov Skupnosti na področju vina, kakor tudi pooblaščen laboratorije za izvajanje uradnih analiz na tem področju. Tržno leto za vino traja od 1. avgusta do 31. julija naslednje leto.

4.2 Ureditev notranjega trga EU

4.2.1 Informacijski sistem

Gre za obvezno prijavo o pridelavi, kontroli in razvoju vinogradniškega potenciala. Dolžnost prijave pridelovalcev, trgovcev in držav članic o vinogradniških površinah, količini pridelave, uvozu, izvozu, stanju in klasifikaciji vinogradniških površin (dosežki povprečnega naravnega alkohola značilnosti primerjalnih sort). Obveznost vseh držav članic EU o rednem letnem posredovanju podatkov vinogradniškega potenciala.

Pridelovalne zmogljivosti je treba popisati oziroma *evidentirati v proizvodnem katastru*, ki vsebuje:

- podatke o površinah pod vinsko trto (ustreznih sort, ki so jih določile države članice),
- podatke o sortah,
- podatke o obsegu pravic do sajenja in
- podatke po predpisih na ravni države članice ali regije, sprejetih zaradi izvajanja določb, ki se nanašajo na pridelovalne zmogljivosti.

Pridelovalci grozdja za proizvodnjo vina ter proizvajalci mošta in vina morajo vsako leto *prijaviti količino pridelka*. Države članice lahko od trgovcev zahtevajo, da prijavijo količine prodanega grozdja za proizvodnjo vina. Proizvajalci mošta in vina ter trgovci, ki se ne ukvarjajo s prodajo na drobno, morajo vsako leto prijaviti zaloge mošta in vina, ne glede na to, ali zaloge izhajajo iz pridelka tekočega leta ali iz pridelka minulih let.

Države članice morajo *klasificirati vinske sorte* za pridelavo vina, določiti priporočene sorte za pridelavo kakovostnih vin, pridelanih na določenem območju. Vse klasificirane vinske sorte morajo spadati v vrsto vinska trta (*Vitis vinifera*) ali pa izhajati iz križanja med to vrsto in drugo vrsto rodu trta (*Vitis*). Uredba našteva določene sorte, ki ne smejo biti vključene v sortni seznam (na primer Izabela, Noah, Othello, itd.). Za saditev, ponovno saditev ali cepljenje se smejo uporabljati le sorte, določene v seznamu države članice, izjema velja za vino namenjeno znanstvenim raziskavam in poskusom (Avsec, 2001, str. 120).

Vinogradi, zasajeni s sorto, ki ni določena v seznamu dovoljenih sort, se izkrčijo, razen kadar so namenjeni izključno za porabo vinogradnikove družine. Če pa se določena sorta iz seznama dovoljenih sort izbriše, je treba vinograde, zasajene s to sorto, izkrčiti najpozneje v 15. letih.

4.2.2 Vinogradniška območja (cone) v EU

Zaradi lažje prilagoditve zakonskim predpisom je EU ob maksimalnem upoštevanju klimatskih danosti posameznih dežel vinogradniške dežele razdelila na šest vinogradniških con, v katerih je možna uporaba posameznih enoloških postopkov. Severne države sodijo v cono A (vinogradniški predeli Nemčije, razen Badenskega) in tu je dovoljena večja obogatitev. Države, ki ležijo južneje, sodijo v cono B (na primer Avstrija, nekatera vinogradniška področja v Franciji). Mediteranske države sodijo v cono C (Sicilija, južna Italija, Korzika, Sardinija, Kreta, Grčija, južna Španija) za katero veljajo najstrožja pravila za kletarjenje in obogatitev. Po posameznih conah je predpisana tudi minimalna vsebnost naravnega alkohola za kakovostni in namizni razred vin. S tem je skušala EU uokviriti minimalne zahteve glede dosladkanja in dokisanja vina.

Tabela 9: Najmanjša naravna alkoholna moč za vina po pridelovalnih območjih.

Območje za pridelavo vina	A	B	CIa	CIb	CII	CIII
Najmanjša alkoholna moč za vino, ki ni kakovostno vino, pridelano na določenem območju (v prostorninskih odstotkih)	5 %	6 %	7,5 %	8 %	8,5 %	9 %
Najmanjša alkoholna moč za kakovostno vino, pridelano na določenem območju (v prostorninskih odstotkih)	6,5 %*	7,5 %	8,5 %	9 %	9,5 %	10 %
Največja dopustna obogatitev alkoholne moči z enološkimi postopki (v prostorninskih odstotkih)	3,5 %	2,5 %	2 %	2 %	2 %	2 %
Posebej določena največja dopustna obogatitev alkoholne moči z enološkimi postopki v letih z izjemno neugodnimi vremenskimi razmerami (v prostorninskih odstotkih)	4,5 %	3,5 %	-	-	-	-

*Opomba: Za določene predele iz pridelovalnega območja A (Mosel-Saar-Ruwer, Ahr, Mittelrhein, Sachsen, Saale-Unstrut, Moselle luxembourgeoise, Anglijo in Wales) znaša najmanjša predpisana alkoholna moč 6 %. Posebnosti veljajo tudi za kakovostna peneča vina in kakovostna likerska vina, pridelana na določenih območjih.

Vir: Pregled skupne kmetijske politike (Skupne tržne ureditve), 2001, str. 111.

Za potrebe izvajanja tržno-cenovnih ukrepov so vsa *namizna vina razdeljena v šest skupin*, tri za rdeče in tri za bele vrste vina (Commission Regulation (EC), No 1623/2000, str. 47):

Rdeča namizna vina

- R I rdeča vina z alkoholno stopnjo najmanj 10 % in največ 12 %,
- R II rdeča vina z alkoholno stopnjo najmanj 12.5 % in največ 15 %,
- R III rdeča vina tipa portugalka.

Bela namizna vina

- A I bela vina z alkoholno stopnjo najmanj 10 % in največ 13 %,
- A II bela vina tipa silvanec in Müller-Thurgau,
- A III bela vina tipa rizling.

4.2.3 Ureditev cen na notranjem trgu

Na temelju teoretične idealne cene se v praksi določajo posamezne vrste cen.

Ciljna ali orientacijska cena kaže želeno raven cene kmetijskega proizvoda, ki naj bi bila dosežena z ukrepi posamezne skupne tržne ureditve. Ciljna cena torej ni administrativno predpisana, temveč je to usmeritev za ukrepe kmetijske politike (Avsec, 2001, str. 31). Določena je za vseh šest vrst namiznega vina na tisti ravni, ki naj bi pridelovalcu še omogočila doseči ustrezní dohodek. Določa se na osnovi povprečnih cen preteklih dveh let in trenda cen tekočega tržnega leta. Orientacijska cena daje proizvajalcem osnovno informacijo glede višine in gibanja tržne cene v naslednjem obdobju. Cene so podane v EUR / % alkohola / hl.

Tabela 10: Ciljne cene za namizno vino.

Vrsta namiznega vina	Cena v EUR / % alk. / hl oziroma EUR / hl za R III, A II in A III
R I	3,828
R II	3,828
R III	62,150
A I	3,828
A II	82,810
AIII	94,570

Vir: CAP Monitor, 2001, str. 3.

Pragovna ali sprožitvena (aktivacijska) cena, je izražena kot 92 % ciljne cene za vsako posamezno skupino namiznega vina in daje signal za vključitev intervencijskih mehanizmov.

Komisija sprejema za vodenje politike še dve vrsti cen:

Reprezentativna cena se določa tedensko, na podlagi povprečnih cen za vsak tip namiznih vin in skupno reprezentativno ceno, ki je enaka tehtani sredini povprečnih cen.

Minimalna zajamčena cena je najnižja cena, ki jo mora predelovalce zagotavljati pridelovalcu pri odkupu. Izračunava se kot 82 % ciljne cene za vsako skupino namiznega vina in predstavlja garancijo za proizvajalce.

4.2.4 Podpore zasebnemu skladiščenju

Sistem podpore zasebnemu skladiščenju (private storage aid) oz. subvencioniranje stroškov skladiščenja je bil vpeljan v želji za umik presežnih količin namiznega vina, vinskega mošta, koncentriranega vinskega mošta in ratificiranega koncentriranega vinskega mošta s trga EU. Ukrep ne pomeni prenosa lastninske pravice na proizvodih, saj zasebniki sami hranijo svoje pridelke na lastne stroške in tveganje. Na začetku vsake sezone se za vsako vrsto vina ugotovijo njegove količine. V primeru, da pridelana količina presega količino, ki zadošča 4-mesečni povprečni letni porabi, se lahko sklenejo pogodbe zasebnega skladiščenja. Te se sklepajo s pridelovalci vina za obdobje 9. mesecev. Plačila so omejena na pokritje stroškov skladiščenja in obresti, pogodbe pa morajo biti sklenjene med 16. decembrom in 15. februarjem v vsakem tržnem letu. V primeru, da je tržna cena tri tedne po izteku zasebnega skladiščenja nižja od cene, ki sproži zasebno skladiščenje, se to lahko podaljša še za nadaljnje 4 mesece (CAP Monitor, 2001, str. 3).

Cena zasebnega skladiščenja vina za hektoliter na dan (CAP Monitor, 2001, str. 4):

- 0,01837 EUR za grozdni mošt,
- 0,06152 EUR za koncentriran grozdni mošt,
- 0,06152 EUR za ratificiran grozdni mošt,
- 0,01544 EUR za namizno vino.

4.2.5 Destilacija

V primeru, da zasebno skladiščenje ni dovolj učinkovito pri reguliranju tržnih viškov vina, se Komisija lahko odloči za uvedbo destilacije vina.

Uredba določa naslednje oblike destilacije (Commission Regulation (EC), No 2729/2000, str. 16):

- krizno destilacijo, ki je za proizvajalce prostovoljen ukrep,
- obvezno destilacijo stranskih proizvodov, ki nastanejo pri pridelavi vina,
- obvezno destilacijo vina, izvirajočega iz tistih sort grozdja, ki niso izključno namenjene za proizvodnjo vina,
- destilacijo kot ukrep za podporo vinskemu trgu s pospeševanjem trajne oskrbe z vinskimi destilati.

Vsako leto v decembru se določijo količine, za destilacijo, ki se oblikujejo na podlagi predelanega vina. Proizvajalce vina plačajo podjetja, ki izvajajo destilacijo. Ta pa dobijo pomoč za destilacijo od Komisije EU. Žganje, ki ga kuhajo destilarne mora vsebovati najmanj 52 prostorninskih odstotkov alkohola. Plačilo pridelovalcem vina, ki svoje vino oddajo za destilacijo je zagotovljeno, vendar niha glede na uporaben tip destilacije.

Krizna oz. preventivna destilacija namiznih vrst vina se uvede v primeru izjemne motnje na trgu, ki jo povzročijo resni presežki oziroma težave s kakovostjo, ko zgolj zasebno skladiščenje ne odpravlja tržnih viškov. Ta oblika je za proizvajalce neobvezna. Če se ta ukrep za določeno kategorijo vina in določeno območje izvaja tri leta zapored, mora Komisija predložiti Svetu poročilo z ustreznimi predlogi. Ceno, ki jo plačajo destilarne

določi Komisija v odvisnosti od razmer na trgu. Najnižja povprečna cena, ki jo plačajo destilatorji proizvajalcem v vinskem letu, mora znašati vsaj 2,488 EUR na prostorninski odstotek alkohola na hektoliter. Komisija lahko določi tudi količinske omejitve za proizvajalce, ki pa so odvisne od letine in stanja na trgu vina.

Destilacija stranskih proizvodov. Med tovrstne ukrepe štejemo destilacijo tropin. S premočnim stiskanjem grozdja bi dobili vino slabše kakovosti in nižje alkoholne stopnje, zato so vsi stranski proizvodi (vinske tropine in droži) predmet obvezne destilacije. Pridelovalci iz območja A in nemškega dela pridelovalnega območja B niso dolžni destilirati stranskih proizvodov, morajo pa jih umakniti iz proizvodnje. Cena teh stranskih proizvodov je zato precej nižja kot za vino. Odkupna cena vinskih tropin za destilacijo, znaša 0,995 EUR na prostorninski odstotek alkohola na hektoliter. Destilator lahko prejme pomoč za destilirani proizvod (z najmanjšo stopnjo alkohola 51 prostorninskih odstotkov) ali pa dobavi proizvod intervencijski agenciji, v tem primeru pa mora imeti proizvod najmanj 92 prostorninskih odstotkov alkohola (Avsec, 2001, str.117).

Vino iz določenih sort vinske trte, na določenem območju opredeljene kot vinorodne sorte in sočasno kot sorte za druge namene, ki je pridelano nad določeno količino in v vinskem letu ni izvoženo, je treba destilirati. Povprečna odkupna cena v vinskem letu mora znašati najmanj 1,34 EUR za prostorninski odstotek alkohola na hektoliter. Tudi v tem primeru lahko destilator izbira med pomočjo za destilacijo in prodajo intervencijski agenciji.

Alkohol, ki ga odkupi intervencijska agencija, se proda na javni dražbi ali po razpisnem postopku na način, ki najmanj moti tradicionalne tržne poti za alkohol.

Za vino, ki so ga pridelali proizvajalci s povečevanjem alkoholne moči, dosežene z dodajanjem sladkorja ali mošta in so za to prejeli posebno pomoč, se odkupna cena, razen pri obvezni destilaciji stranskih proizvodov, za vsako pridelovalno območje zniža za pavšalni znesek. Ta je izračunan na podlagi prejete pomoči in povečanja alkoholne stopnje, ki je predpisana za določeno pridelovalno območje.

4.2.6 Pomoč za posebne oblike porabe grozdnega mošta

Skupna ureditev trga za vino predvideva tudi posebno pomoč za porabo (Avsec, 2001, str. 118):

- koncentriranega grozdnega mošta in rektificiranega grozdnega mošta, ki sta bila proizvedena v EU, če se uporabita za povečanje alkoholne moči in je to v skladu s pravili skupne tržne ureditve,
- grozdnega mošta in koncentriranega grozdnega mošta, pridelanega v petnajsterici, za proizvodnjo grozdnega soka ali izdelavo drugih užitnih proizvodov iz grozdnega soka,
- grozdnega mošta in koncentriranega grozdnega mošta, proizvedenega v coni CIII za izdelavo proizvodov, kateri lahko uporabljajo v sestavljenem imenu izraz "vino", namenjenih v Združeno kraljestvo in na Irsko,
- za koncentrirani grozdni mošt, pridelan v Uniji kot glavna sestavina proizvodov, prodajanih v Združenem kraljestvu in na Irskem, z jasnimi oznakami za porabnika, da gre za imitacijo vina ("doma pridelano vino").

Višina pomoči znaša (Avsec, 2001, str. 118):

- 4,952 EUR/100 kg za grozdje,
- 6,193 EUR/100 l za grozdni sok,
- 21,655 EUR/hl za koncentrirani grozdni mošt.

Predelovalec mora napovedati dejavnost pred začetkom njenega opravljanja in na začetku vsakega koledarskega leta. V napovedi mora navesti predpisane podatke, odvisno od trajanja in obsega takšne dejavnosti. Voditi mora tudi ustrezno evidenco o količinah prejete in dnevno predelane surovine ter količinah izdanega grozdnega soka z navedbo imena in naslova prejemnika (Avsec, 2001, str. 118).

4.3 Ureditev zunanje trgovine s tretjimi državami

4.3.1 Urugvajski krog pogajanj GATT

Urugvajski krogu pogajanj GATT se je zaključil leta 1995. Radikalno je posegel v zunanjetrgovinsko poslovanje na področju vina s tretjimi državami. Prenehal je veljati sistem referenčnih cen, odpravljen je bil sistem izravnalnih plačil (countervail charge), ki ga je nadomestil sistem fiksnih carinskih stopenj. EU se je tako zaščitila pred uvozom vina iz tretjih držav. Carinske dajatve so vezane na stopnjo alkohola. Kadar je uvozna cena manjša od referenčne (minimalna uvozna cena), ki je izračunana na podlagi orientacijske cene, uvedejo dodatno kompenzacijsko takso v višini razlike med uvozno ceno in vsemi dajatvami na referenčno ceno (Žibrik, 1997, str. 316). Dogovorjeno je bilo, da se fiksne carinske stopnje do leta 2000 znižajo za 20%.

4.3.2 Uvozne licence

Uvozna licenca je formalno soglasje ustreznega državnega organa, ki ga je potrebno pridobiti pred uvozom za tisto blago, za katerega je takšen uvozni režim predpisan. Dovoljenje je lahko izdano ali brez posebnih pogojev ali pa glede na posebne pogoje. Ti so lahko predpisani kot zahteve, ki jih mora izpolniti izvoznik, ali pa kot razmere na trgu, ki morajo biti izpolnjene pred uporabo tega ukrepa (Kumar, 1999, str. 195). Za uvoz vina v EU, katerega količina presega 3.000 litrov, je potrebno dobiti uvozno licenco (import licence). Zanj se plača varščino v višini 1,208 EUR / hl za rdeča, bela ali ojačana vina, grozdni mošt in grozdni sok. Za peneča vina, likerska vina in koncentrirani mošt pa znaša varščina 2,415 EUR / hl. Uvozna licenca velja še 4 mesece po končanem mesecu, v katerem je bila izdana (torej skupno največ 5 mesecev). Uvožena vina, razen likerskih in penečih, morajo imeti alkoholno stopnjo najmanj 9 % in največ 15 % (Commission Regulation (EC), No 883/2001, str. 7-8).

4.3.3 Izvozna licenca

Izvozna licenca je pogoj za izvozno nadomestilo. Vsak zahtevek za njeno pridobitev mora biti opremljen z varščino v višini 5 EUR / hl in 15 EUR / hl za grozdni mošt in grozdni sok. Licenca velja še dva meseca po končanem mesecu, v katerem je bila izdana, torej največ tri mesece.

Za izvoz grozdnega soka, v katerega je bil dodan sladkor, je potrebno plačati licenco v višini 11 EUR / hl in 2 EUR / hl, če je bila grozdnemu soku dodana izoglukoza. Licenca, ki je bila izdana za vino z dodanim sladkorjem, lahko velja največ 4 mesece, z dodano izoglukozo pa največ 5 mesecev (Commission Regulation (EC), No 1685/95, str. 2-8).

4.3.4 Izvozna nadomestila

Ukrep je rezultat uvozne zaščite in višje cenovne ravni. Izvozniki imajo pri izvozu vina na trg tretjih držav pravico do razlike v ceni. Zaradi višje cene vina na notranjem trgu namenja EU podporo izvoznikom vina pri prodaji na svetovnem trgu. Ta je enaka za vse proizvajalce v petnajsterici, lahko pa niha glede na državo izvoza. Izvozne podpore se določajo periodično glede na nihanje cen svetovnega trga, tržno situacijo znotraj Unije in glede na višino transportnih stroškov med državo EU in državo uvoznico. Količina subvencioniranega izvoza vina se je morala po sporazumu o kmetijstvu v šestletnem obdobju 1995-2001 zmanjšati za 21 %, vrednost izvoznih nadomestil za vino pa za 36 % (Commission Regulation (EC), No 2805/95, str. 10-12).

4.3.5 Omejitev izvoznih nadomestil

Urugvajski krog pogajanj GATT je omejil tudi uporabo izvoznih nadomestil - skupno višino nadomestil in količino vina, za katerega se lahko plačujejo izvozna nadomestila. Višina denarja, ki se lahko plačuje za izvozna nadomestila, je bila v sezoni 1995/96 omejena na 57,2 mio EUR in se mora do sezone 2000/2001 znižati za 36 %, torej na 39,2 mio EUR. Celotna količina vina, ki je lahko deležna podpore, je bila v sezoni 1995/96 določena v višini 2,917 mio ton in mora do sezone 2000/2001 znižati za 21 % na 2,305 mio ton.

4.4 Ostali ukrepi za nadzor proizvodnje

4.4.1 Priporočene sorte vinske trte

S pomočjo ukrepa dovoljene oz. priporočene sorte vinske trte se izvaja sajenje določenih sort, ki so najprimernejše za posamezno področje. Komisija je izdala seznam z dovoljenimi sortami vinske trte, ki se lahko sadijo po državah članicah EU. Namen tega je kontrola sort vinske trte in preprečitev povečanja proizvodnje ter izboljšava kvalitete vina. Vinske sorte so razdeljene med priporočene, dovoljene in začasno dovoljene.

4.4.2 Prepoved sajenja novih vinogradov

Ukrep prepovedi sajenja novih vinogradov je bil uveden leta 1988 in je najprej veljal do leta 1995. Zaradi premajhne učinkovitosti drugih ukrepov se je njegova veljavnost podaljšala do leta 2000 (Žibrik, 1997, str. 316)

Predhodna prepoved sajenja novih vinogradov se je tako po uredbi Sveta 1493/99 podaljšala do 31. julija 2010. Gre za strog ukrep, ki najbolj prizadene mlade pridelovalce vina.

Prepoved sajenja velja za vse vrste vinogradnikov v EU, razen kadar gre za (Avsec, 2001, str. 112):

- pravico do novega nasada oz. novo sadilno pravico (new planting right), ki je namenjena za nove nasade v okviru komasacij ali obveznega nakupa v javnem interesu v skladu z zakonodajo države članice, vinogradniške poskuse in trsničarstvo. V primeru, da je vino oziroma so proizvodi iz vina namenjeni izključno za porabo v družini vinogradnika, lahko države članice odobrijo pravice do novega nasada. Kjer je ugotovljeno, da je pridelava vina bistveno manjša od povpraševanja, največkrat gre za kakovostna vina pridelana na določenih območjih ali pa namizna vina z geografsko označbo, lahko države članice zagotovijo pravice do novih nasadov in to najpozneje do 31. julija 2003.

- pravico do obnove nasada (replanting right), države članice odobravajo vsem pridelovalcem, ki so izsekali določeno površino vinograda. Lahko pa se zagotavljajo tudi pridelovalcem, ki se zavežejo izsekati določeno površino vinograda tretje leto po zasaditvi novega nasada. Pravica do obnove vinograda velja za površino, ki po čistem pridelku ustreza površini izkrčenega vinograda oziroma za katerega je bila sprejeta obveznost krčitve. Pravica do obnove nasada se uresničuje samo za kmetijsko (vinogradniško) gospodarstvo, za katero je bila priznana, in samo na območju, kjer je bila izvedena krčitev. V izjemnih primerih, ko so površine na drugem gospodarstvu namenjene za proizvodnjo kakovostnih vin, namiznih vin z geografsko označbo ali za trsničarstvo, se lahko pravica do obnove nasada prenese na drugo gospodarstvo v isti državi članici. Hkrati morajo države članice zagotoviti, da dovoljeni prenosi ne bodo povzročili splošnega povečanja pridelovalnih zmogljivosti na njihovem območju, zlasti v primerih, ko gre za prenose z nenamakanih na namakane površine.
- pravico do naprave nasada oziroma sadilno pravico, odobreno iz rezerve (planting right, guaranteed from reserve), države članice zaradi boljšega upravljanja s pridelovalnimi zmogljivostmi oblikujejo nacionalno rezervo ali regionalne rezerve sadilnih pravic. Vanje se vnesejo nove sadilne pravice, pravice do obnove nasadov in sadilne pravice, odobrene iz rezerv, ki niso bile uporabljene v predpisanih rokih, pravice do obnove nasadov, ki jih v rezerve vložijo pridelovalci imetniki teh pravic; če je potrebno s plačilom iz nacionalnih skladov, pri čemer države članice upoštevajo legitimne interese strank, nove pravice do nasadov, ki so odobrene posameznim državam, določeno površino (17.000 ha) pa ima v rezervi sama Skupnost. Pravice, vnesene v rezervo, lahko države članice dodelijo: brez plačila pridelovalcem mlajšim od 40 let, ki so ustrezno usposobljeni in imajo ustrezno izobrazbo ter prvič prevzamejo vinogradniško gospodarstvo kot nosilci gospodarstva; s plačilom v državne oziroma morebitne regijske sklade pridelovalcem, ki nameravajo uporabiti pravice za zasaditev vinogradov, katerih pridelek ima zagotovljeno prodajo; države članice določijo višino plačila, ki je lahko odvisna od predvidenega končnega proizvoda iz zadevnega vinograda.

4.4.3 *Krčenje vinogradov in premija za opuščanje pridelave*

Vinski režim vsebuje tudi ukrepe, ki zmanjšujejo presežke vina s krčenjem vinogradov, kar spodbujajo z izplačevanjem posebnih premij vinogradnikom (abandonment premiums). Ob upoštevanju potrebnega ravnovesja med pridelavo in varstvom okolja države članice določajo območja za katera se zagotovijo te premije. Sajenje vinogradov na izkrčenih površinah je zelo strogo nadzorovano (Commission Regulation (EC), No 1227/2000, str. 1-12).

Premija, ki jo dobijo pridelovalci, se po višini razlikuje glede na starost in sortno sestavo izkrčenega vinograda, kakovost pridelave v preteklosti, zahtevnosti lege; torej glede na dejavnike, ki so oblikovali dohodek posameznega vinograda. (Žibrik, 1997, str. 316). Premija se giblje med 1.450 EUR/ha in 12.000 EUR/ha. V primeru, da pridelovalec izkrči več kot 20 % svojega vinograda in Komisija uvede obvezno destilacijo, je pridelovalec oproščen ukrepa obvezne destilacije (CAP Monitor, 2001, str. 7).

4.4.4 *Enološki postopki in prakse*

Za proizvodnjo proizvodov, zajetih s skupno ureditvijo, razen grozdnega soka in koncentriranega grozdnega soka ter grozdnega mošta in koncentriranega grozdnega mošta, ki sta namenjena za proizvodnjo grozdnega soka, se smejo uporabljati samo dovoljeni enološki (kletarski) postopki in prakse.

Uredba o skupni ureditvi trga z vinom in izvedbeni predpisi določajo številne prepovedi in zapovedi na enološkem področju (Commission Regulation (EC), No 1622/2000, str. 38):

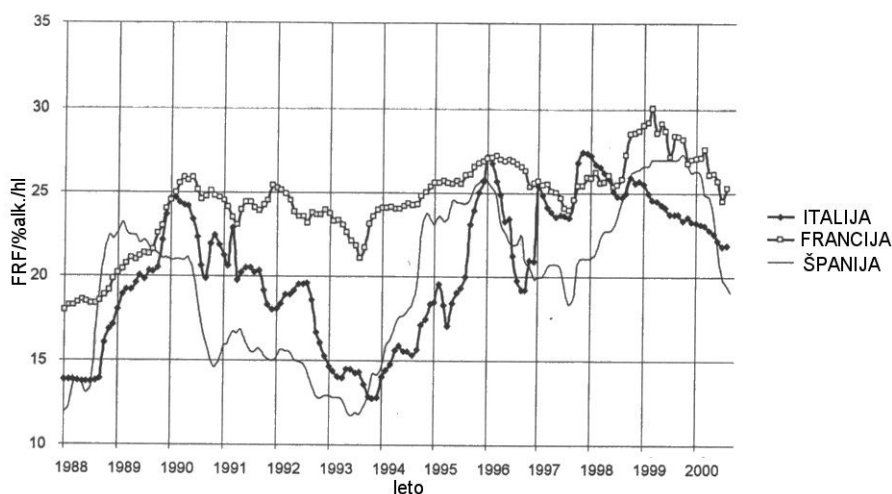
- prepovedano je dodajanje vode, razen v primerih ko je to nujno iz posebnih tehničnih razlogov,
- prepovedano je dodajanje alkohola, razen svežemu grozdnemu moštu z zaustavljanjem alkoholnega vrenja zaradi dodanega alkohola,
- države članice smejo predpisati strožje zahteve za kakovostna vina pridelana na določenih območjih, za namizna vina z geografsko označbo, pridelana na njihovem območju, peneča vina in likerska vina,
- vino, ki ne ustreza predpisanim zahtevam, se lahko porabi le v vinogradnikovi družini, za proizvodnjo kisa ali destilacijo, kolikor ni bilo ustekleničeno pred 1. septembrom 1971,
- iz grozdnih tropin in vinske usedline ni dovoljeno proizvajati vina,
- sveže grozdje, grozdni mošt, grozdni mošt v vrenju, koncentrirani grozdni mošt z zaustavljenim vretjem zaradi dodanega alkohola, grozdni sok ali koncentrirani grozdni sok, ki izhajajo iz tretjih držav, se ne smejo uporabiti za proizvodnjo vina ali dodajati vinu na območju EU; Svet pa sme zaradi mednarodnih obveznosti, ki jih je prevzela Skupnost, določiti tudi izjeme,
- mešanje vina iz tretje države z vinom iz Skupnosti in mešanje vin iz tretjih držav na območju Skupnosti je prepovedano.

4.5 Odkupne cene vina v EU

Na odkupne cene in s tem posredno na ekonomski položaj pridelovalcev v vinogradništvu, bolj kot v nekaterih drugih panogah kmetijstva vplivajo značilnosti letine. Ob dobrih letinah in s tem povezani veliki ponudbi v času spravila cene običajno padajo, obratno pa je ob slabih letinah oziroma pomanjkanju na trgu, ko cene porastejo (Zagorc, 2001, str. 21).

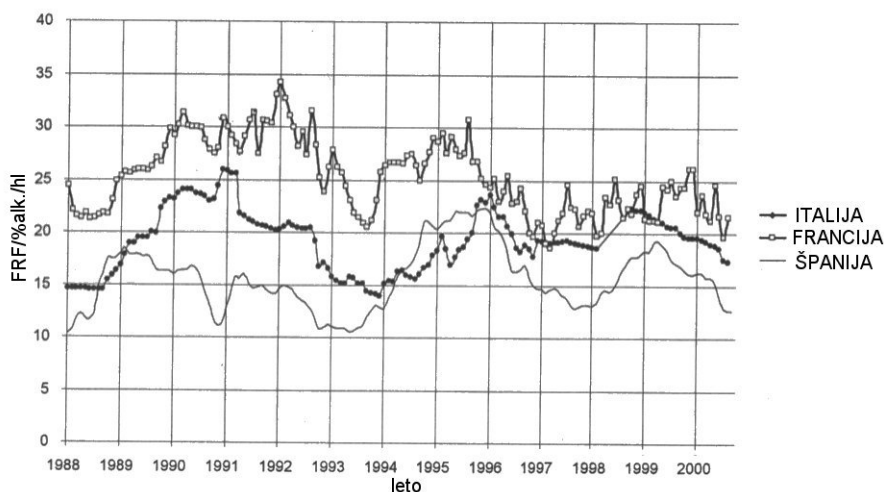
Določitev povprečnih cen vina na podlagi evropske statistike je zelo težavno že za vsako posamezno vinorodno državo, kaj šele za celotno EU. Podatki so podani samo za posamezne sorte ali zvrsti vina po državah, in še to ne za vse vinorodne države ali večje število let. Na ravni EU je torej prikazano le gibanje povprečnih cen za namizna bela in rdeča vina brez geografskega porekla v posameznih letih, in sicer za Italijo, Francijo in Španijo.

Slika 12: Gibanje povprečnih cen za rdeča namizna vina v Italiji, Franciji in Španiji v FRF / % alkohola / hektoliter.

Vir: The State of Vitiviculture in the world and the Statistical Information in 1999, 2000.

Slika 13: Gibanje povprečnih cen za bela namizna vina v Italiji, Franciji in Španiji v FRF / % alkohola / hektoliter.

Opomba: 1 EURO = 6,55957 FRF

Vir: The State of Vitiviculture in the world and the Statistical Information in 1999, 2000.

Trg namiznega in kakovostnega vina se cenovno pokrivata. V EU znajo biti najvišje cene namiznih vin tudi dvakrat višje od najnižjih cen kakovostnih vin. Kljub vsemu so cene kakovostnih vin v EU povprečno dvakrat višje od cen namiznih vin (Žibrik, 1997, str. 318).

5 UKREPI NA PODROČJU VINOGRADNIŠTVA IN VINARSTVA V SLOVENIJI

5.1 Ukrepi na področju vinogradništva in vinarstva pred letom 2001

V primerjavi z zapleteno ureditvijo vinskega trga EU je urejanje trga v Sloveniji še vedno precej enostavnejše in bolj pregledno. Do sprejetja nove tržne ureditve, v Sloveniji do letu 2001 nismo imeli tržnih cenovnih ukrepov in intervencij na trgu, z izjemo ukrepa regresiranja obresti za kredite, namenjene nakupu grozdja jeseni in financiranju stroškov zaloga vina. Prav tako Slovenija nima ukrepov za omejevanje pridelave in institucionalnega določanja cen za namizna vina.

Proračunska sredstva namenjena vinogradništvu so za leto 1994 znašala 680,69 milijonov SIT. V letu 1995 se je podpora tej kmetijski panogi nekoliko znižala in je znašala 616,4 milijonov SIT. V letu 1996 pa se je proračunska podpora zvišala na kar 972,9 milijonov SIT (Poročilo MKGP, 1997, str. 44).

5.1.1 Zunanjetrgovinski ukrepi

Preden je Slovenija postala članica Svetovne trgovinske organizacije (WTO), je v omejenem obsegu že odpirala svoj trg, vendar nedosledno. Čeprav je postopno ukinila številne necarinske ovire (predvsem količinske omejitve uvoza in sezonske uvozne režime), je hkrati uvedla nove zaščitne ukrepe. Leta 1993 je bil vzpostavljen sistem spremenljivih uvoznih dajatev za najpomembnejše kmetijske pridelke in živila, ki je skupaj z veljavnimi carinskimi dajatvami zagotavljal dodatno visoko in spremenljivo zunanjetrgovinsko zaščito. V okviru tega sistema je vlada pogosto spreminjala višino posebnih uvoznih dajatev in tako dvignila cene na zelene ravni. S spreminjanjem posebnih uvoznih dajatev glede na razmere na trgu je bilo mogoče dokaj učinkovito uravnati domače cene. Po pristopu k Svetovni trgovinski organizaciji je Slovenija leta 1995 dopolnila in uskladila sistem uvoznih dajatev (Pregled kmetijske politike (Slovenija), 2001, str. 90).

V Sloveniji je zunanjetrgovinska zaščita pomemben mehanizem podpore proizvajalcem. Izbirati je mogoče med dvema oblikama carinskih dajatev. Po prvi, v mednarodni trgovini najbolj razširjeni obliki, so dajatve izražene v odstotkih na vrednost uvoza (carinske stopnje ali imenovane tudi kot ad valorem carine). Po drugi obliki pa so navedene v določenem znesku na enoto uvoženega blaga, govorimo o posebnih uvoznih dajatvah ali samo o uvoznih dajatvah (Erjavec, 1999, str. 173).

Carino predpiše država in je dajatev v nacionalnem denarju. Lastnik blaga predpisano dajatev plača v državni proračun, ko njegovo blago prečka državno mejo (Kumar, 1999, str. 186). Carina na uvoženo blago povzroči, da

se cena tega blaga dvigne, zato se poveča obseg domače ponudbe in zmanjša obseg domačega povpraševanja po tem proizvodu. Zmanjša se tudi obseg uvoza. Država pobere proračunske prihodke od carine, dohodek pa se prerazdeli od potrošnikov k proizvajalcem (Kumar, 1999, str. 201). Gre za splošen tržno-cenovni ukrep zaščite gospodarstva. Uredba o kombinirani nomenklaturi s carinskimi stopnjami določa 17,3% carino za uvoz vina v Republiko Slovenijo (Uradni list RS, št. 120/2000).

Posebne uvozne dajatve so določene v absolutnih zneskih na enoto uvoženega blaga in se spreminjajo v odvisnosti od razmer na trgu. Zaračunavajo se poleg splošnih (ad valorem) carinskih dajatev in so eden najpomembnejših posrednih ukrepov tržno-cenovne politike. Posebne uvozne dajatve omogočajo dodatno zaščito pred zunanjo konkurenco (Pregled kmetijske politike (Slovenija), 2001, str. 90). Spreminjajo se v odvisnosti od razmer na trgu. To je v kmetijstvu lahko zelo pomembno, saj je za mednarodno trgovino s hrano značilna precejšnja cenovna nestabilnost. S posebnimi uvoznimi dajatvami lažje uravnavamo cenovne ravni. Pred carinskimi stopnjami imajo torej posebne uvozne dajatve prednost zaradi možnosti hitrega spreminjanja (Erjavec, 1999, str. 173). Odločitev o proizvodih in višini pomoči za pripravo blaga za zunanji trg vsako leto sprejme vlada. Tako Uredba o podpori za pripravo kmetijskih pridelkov in živil za zunanji trg določa posebno uvozno dajatev za peneča vina v višini 64 SIT/kg, kakovostna vina 74,7 SIT/kg, namizna vina pa 64,70 SIT/kg (Uradni list RS, št. 124/2000).

Bilateralni trgovinski sporazumi, ki jih je sklenila Slovenija obravnavajo tudi trgovina z vinom. Poleg Hrvaške so bilateralni sporazumi o prosti trgovini sklenjeni še s Slovaško, Češko, Poljsko in Madžarsko. v njih so dogovorjene kvote (predpisan obseg blaga, ki sme prečkati državno mejo v določenem časovnem obdobju) za izvoz slovenskih vin na te trge, kar predstavlja dodatno spodbudo za izvoz vina v tujino.

S Hrvaško je bil sporazum o prosti trgovini podpisan leta 1998. Pred tem smo v to državo izvažali več vina, nato pa je v zadnjih treh letih Hrvaška sprejela nove ukrepe, predvsem plačilo trikrat višje trošarine za slovenske vinarje kot domače in uvedla visoke zaščitne carine, kar je onemogočalo izvoz vin na Hrvaško. Trgovanje na Hrvaškem je zdaj bistveno ugodnejše, saj carinska stopnja znaša 1 % in trošarine so se znižale na nivo, ki velja za hrvaška vina (Bale, 2000, str. 30). Tabela navaja delež carine po znižanih carinskih stopnjah v okviru carinskih kvot za posamezne države.

Tabela 11: Zunanjetrgovinska ureditev v okviru izvoza slovenskega vina v letu 2001.

Država	Kvota (v 000 l)	Carinska stopnja (%)
Hrvaška	1.650	1
Češka	400	25
Slovaška	200	25
Madžarska	750	50
Poljska	1.700	50
EFTA	neomejeno	brez

Vir: Interni podatki Ministrstva za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, 2001.

Na podlagi vsakoletnih sporazumov se določijo uvozne kvote s Hrvaško, Češko, Slovaško in Madžarsko.

Tabela 12: Zunanjetrgovinska ureditev v okviru uvoza vina v Slovenijo v letu 2001.

Država	Kvota (v 000 l)	Carinska stopnja (%)
Makedonija	13.000	0
Hrvaška	220	1
Češka	50	25
Slovaška	150	25
Madžarska	500	50

Vir: Interni podatki Ministrstva za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, 2001.

Vir: Interni podatki Ministrstva za

Izvozne podpore oz. nadomestila so tako kot uvozne dajatve izraženi v razmerju od cen v denarni vrednosti na enoto proizvoda. Gre za ukrepa dvojčka, od katerih se uvozna dajatev plačuje v skupno blagajno izvozno nadomestilo pa se vplačuje iz nje. Razlika med obema ukrepoma je tudi pri opredelitvi svetovne cene. Pri uvoznih dajatvah upoštevamo najnižjo možno raven cen, medtem ko so za izvozna nadomestila jemali na poseben način izračunano povprečje svetovnih cen (Erjavec, 1999, str. 174). Izvozne podpore ureja Uredba o podpori za pripravo kmetijskih pridelkov in živil za zunanji trg, z namenom pospeševanja prodaje in porabe kmetijskih pridelkov in živil. Gre za povračilne dajatve, ki jih država ne izvaja neposredno ob prehodu blaga na meji (kljub temu pa je prehod blaga preko meje povod za izvedbo ukrepa). Sredstva se pridobijo na podlagi dokazila o izvršenem izvozu. Izvozne podpore se namenjujejo izključno za vina slovenskega geografskega porekla in vina, ki so ob izvozu dosegala ceno najmanj 90 SIT/liter za peneča in kakovostna vina oziroma 40 SIT/liter za namizna vina. Za peneča in kakovostna vina znaša podpora 80 SIT/liter, za namizna vina pa 60 SIT/liter (Uradni list RS, št. 23/2001).

5.1.2 Intervencije na notranjem trgu

Regresiranje obresti od posojil za nakup grozdja in financiranje zalog vina. Te podpore so namenjene predvsem zmanjševanju likvidnostnih težav v predelovalni industriji, ki odkupuje kmetijske proizvode. Upravičenci do regresiranja dela obresti za najeta posojila za zaloge slovenskega vina v kletih in odkup grozdja so bili fizične in pravne osebe, ki so se ukvarjali s kmetijsko dejavnostjo in so imeli v lasti oziroma posesti vinograd. V letu 1994 je bila za obdobje od 1. julija do 31. decembra priznana višina posojila za zaloge vina v kletih 30 SIT / liter. Za odkup grozdja v istem letu za obdobje od 1. oktobra pa do 31. decembra pa je priznano posojilo znašalo 30 SIT/kg (Uradni list RS, št. 38/94). Proračunska sredstva za regresiranje obresti za tekočo proizvodnjo so v letu 1994 znašala 124,86 milijonov SIT. V letih 1995, 1996 pa podpor ni bilo. Leta 1999 je bilo regresiranje obresti za posojila za tekočo proizvodnjo odpravljeno.

5.1.3 Proizvodno vezana dohodkovna plačila

Regresiranje nakupa cepljenk je bil odpravljen leta 1996, nadomestila pa ga je v istem letu uvedena subvencija za obnovo vinogradov. Namen tega je bila obnova vinogradov s kakovostnimi trsnimi cepljenkami. Pogoji za pridobivanje sredstev so od upravičencev zahtevali najmanjšo površino vinograda v izmeri 0,6 ha z že obstoječimi površinami in njihovo evidentiranost v registru pridelovalcev grozdja. Višina regresa je v letu 1994 znašala 35 SIT na cepljenko (Uradni list RS, št. 38/94). Proračunska sredstva so za to pomoč v letu 1994 namenila 27,43 milijonov SIT, v letu 1995 49,5 milijonov SIT, leta 1996 7,1 milijona SIT (Poročilo MKGP, 1997, str. 44).

5.1.4 Strukturni ukrepi

Proračunska sredstva so pa leta 1994 investicijam skupno namenila 10 milijonov SIT. V letu 1995 se je podpora povečala na 90,2 milijona SIT, v letu 1996 pa na 579,4 milijona SIT, kar kaže na izredno podporo države do obnove vinogradov.

Podpora za izvedbo agromelioracij je bila v letu 1996 odpravljena. Nadomestila jo je subvencija za obnovo vinograda. Agromelioracija je naložba, ki je dosegala optimalne gospodarske učinke, prispevala je k ohranjanju in poseljenosti podeželja. Gre za ukrep, ki obsega odstranjevanje kamenja, grmovja, izravnava nastalih jam, urejanje poti, založno gnojenje in uvajanje donosnejših kultur (Uradni list RS, št. 5/91). Ministrstvo je leta 1994 zagotovilo 75 % od celotne priznane predračunske vrednosti za agromelioracijo trajnih nasadov, kamor spadajo tudi vinogradi.

Subvencija za obnovo ali sajenje novega vinograda je bila uvedena leta 1996. Njena višina je odvisna od tehnoloških značilnosti načrtovane pridelave in od zahtevnosti lege. Izdelan je bil poseben načrt obnov vinogradov, ki naj bi temeljil na naslednjih izhodiščih (Bale, 2000, str. 14):

- obnove se opravljajo izključno na t.i. absolutnih legah, primernih za vinograde,
- udeležba države v stroških obnove se prilagaja težavnostnim razmeram,
- obnove se opravljajo pri tržnih pridelovalcih, ki imajo nad 0,5 ha vinograda,
- vsaka obnova naj bi bila vključena v enega izmed obstoječih zasnov trženja,
- obnavlja se s kakovostnimi trsnimi cepljenkami in predpisanim sortnim izborom, prilagojenim vinogradniškimi območjem.

Cilj subvencije je spodbujati koncentracijo pridelave, gostejšo saditev in zasaditev vinogradov tudi na večjih nagibih.

V Sloveniji se je do leta 1996 letno obnovilo povprečno le okrog 400 ha vinogradov. Nov program razvoja vinogradniške in vinarske panoge je bilo potrebno uskladiti z novo nastalim položajem, kjer je prišlo do izgube trgov za nabavo grozdja in vina, in prodajnih trgov nekdanje Jugoslavije. Kljub sofinanciranju obnove ta zaostaja za načrtovano. Načrtovana je bila obnova med 600 in 1.000 ha letno, leta 1999 pa je bilo obnovljenih manj kot 300 ha vinogradov. Po vinorodnih deželah gledano, je bilo v minulih letih največ vinogradov obnovljenih na Primorskem in v Podravju, najmanj pa v Posavju. Povprečna velikost obnove je znašala 0,47 hektara (Bale, 2000, str. 14). Od 450 milijonov SIT, kolikor jih je država namenila za obnovo, se je več kot 100 milijonov SIT vrnilo nazaj v integralni državni proračun. V letu 2000 je bilo za obnove namenjenih 600 milijonov tolarjev, načrtovana obnova pa je bila večja in je obsegala okrog 650 hektarov (Zemljič, 2000, str.10).

Zanimivo je dejstvo, da prav zaradi znane starosti in slabe strukture ter posledične neekonomičnosti pridelave, vinogradniška podjetja ne izkoristijo brezplačnih državnih sredstev do 2 milijona tolarjev po hektaru obnove. Podpore v takšni višini namreč ne delijo nikjer v Evropski uniji in ob vstopu v petnajsterico jih bo morala odpraviti tudi Slovenija. Vinogradniki, ki so zadnjih pet let zamujali državne razpise, v prihodnje te pomoči ne bodo mogli več koristiti. Seveda je glavni razlog omejitev možnosti prodaje vina, kar je zmanjšalo obnove med malimi pridelovalci, večji, ki imajo svoj trg, pa vinograde povečujejo (Zemljič, 2000, str. 10).

Na zaostanek oz. manjšo obnovo vplivajo:

- slaba prodaja grozdja in vina,
- pomanjkanje lastnega denarja za zagonske stroške, ker prihaja pomoč od drugje običajno z občutno časovno zamudo,
- težave z nerešenimi zemljiško-lastniškimi vprašanji (dediči) – denacionalizacijski zahtevki,
- majhnost površin in nenamenska raba zemljišč na absolutnih vinogradniških legah zmanjšujeta ekonomsko učinkovitost obnov.

5.2 Tržna ureditev za vinsko grozdje, mošt in vino

Slovenije je maja 2001 sprejela novo tržno ureditev za vinsko grozdje, mošt in vino in tako naredila nov korak na poti približevanja k EU. Določene mehanizme in ukrepe skupne kmetijske politike je poskušala postaviti v slovenski vinogradniški prostor.

Ta uredba ureja za vinsko grozdje, mošt, vino in druge proizvode iz grozdja in vina:

- tržno cenovne ukrepe,
- pospeševanje promocije vina,
- obseg vinogradov,
- organizacije proizvajalcev in združenja organizacij proizvajalcev,
- zbirke podatkov.

Vinsko leto je po tej uredbi obdobje od 1. avgusta do 31. julija naslednjega leta.

5.2.1 Tržno cenovni ukrepi

Podpora skladiščenju se, če je to potrebno, uporablja za uravnavanje ponudbe in povpraševanja z vinom slovenskega geografskega porekla, s tem, da se za določen čas umaknejo nepotrebne količine vina s trga. Dodeli se jo organizacijam proizvajalcev za skladiščenje vina zadnjega vinskega leta. Vino, ki je skladiščeno, mora biti primerno za promet, kar potrjuje vedno priložena odločba o ocenitvi vina. Pogodba o skladiščenju ne sme biti krajša od 270 dni in lahko traja do 29. novembra naslednjega vinskega leta. V izjemnih primerih, če se vino izvozi, se lahko pogodba predčasno prekine, vendar ne prej kot po 150 dneh trajanja. Minimalna količina za katero se sklepa pogodba je 50 hektolitrov in velja za vino s slovenskim geografskim poreklom. Vino mora ostati ves čas trajanja pogodbe neustekleničeno. Višina podpore v letu 2001 znaša za dan skladiščenja 0,03 SIT/liter vina. Predvidena skupna višina podpor v letu 2001 znaša 280 milijonov SIT. Ta določba se ne uporablja do določitve največjega predpisanega letnega obsega obnove vinogradov (Uradni list RS, št. 34/2001).

Obvezna destilacija vina se uvaja zaradi povečanja neuskajenosti med ponudbo in povpraševanjem in zaradi preprečevanja negativnega vpliva prevelikih količin pridelka oziroma prevelikega izplena stiskanja grozdja na kakovost vina. V primeru, da se v postopku pridelave grozdja in vina prekoračita predpisan hektarski pridelek oziroma izplen stiskanja grozdja kot je določeno s predpisom, ki ureja kakovost grozdja, mošta in vina, ki ni deželno vino s priznano geografsko oznako, mora pridelovalec količino vina, ki predstavlja razliko med dejansko dobljeno količino grozdja oziroma vina in največjo dovoljeno količino grozdja oziroma vina (presežno količino), obvezno destilirati. Ukrep obvezne destilacije se začne uporabljati z uveljavitvijo predpisa, ki bo določal največje hektarske pridelke in največji izplen stiskanja grozdja (Uradni list RS, št. 34/2001). Ta določba se v Sloveniji še ne uporablja.

Krizna destilacija uvede minister z odredbo v kateri je določena največja skupna količina vina in vrsta vina, namenjenega krizni destilaciji. Do tega pride, ko se na trgu z vinom vzpostavi izrazito neravnovesje med ponudbo in povpraševanjem po vinu s slovenskim geografskim poreklom. Za takšne razmere štejemo, če primerjava povprečnih prodajnih cen vina pri pridelovalcih pokaže, da so dejanske cene za posamezno vrsto vina padle za najmanj 40 % od povprečne cene zadnjih dveh let za vsako vrsto vina, glede na geografsko poreklo oziroma kakovost. Podpora za krizno destilacijo lahko uveljavljajo organizacije proizvajalcev za največ 40 % njihovega povprečnega pridelka, ki se izračuna na podlagi povprečja zadnjih dveh let. Najmanjša količina za katero se lahko uveljavlja krizna destilacija je 10 hektolitrov vina. S to uredbo se lahko destilira vino za katerega pooblaščen organizacija za oceno mošta in vina predhodno ugotovi ustreznost za promet. Podpora na liter destiliranega vina s slovenskim geografskim poreklom znaša v letu 2001 40 SIT/liter kakovostnega vina in 30 SIT/liter namiznega vina, ki se destilira (Uradni list RS, št. 34/2001). Minister v letu 2001 uvede ukrep krizne destilacije, če cene vina po kateri vino prodaja pridelovalec, padejo pod:

- 60 SIT/liter kakovostnega vina z zaščitenim geografskim poreklom,
- 40 SIT/liter deželnega vina s priznano geografsko oznako.

Podpora za uporabo zgoščenega grozdnega mošta je namenjena pospeševanju uporabe zgoščenega grozdnega mošta. Cilj tega je zmanjšati količine vina na eni strani in dvigniti kakovost vina. Podpora se dodeli le za izvajanje obogatitve za tisto vino, za katerega je izdelana odločba o dovolitvi obogatitve. Minimalna količina za dodelitev podpore je 50 kg zgoščenega grozdnega mošta z vsebnostjo 650 g sladkorja/kg ali primerljivo količino sladkorja na kg pri uporabi druge tehnologije. Pri drugačni vsebnosti sladkorja v zgoščenem grozdnem moštu se sorazmerno spremeni tudi višina subvencije na kg zgoščenega grozdnega mošta. Višina skupne podpore namenjene uporabi zgoščenega grozdnega mošta znaša 30 milijonov SIT (Uradni list RS, št. 34/2001).

5.2.2 Pospeševanje promocije vina

Podpora za promocijo vina se dodeljuje v želji za pospeševanje prepoznavnosti kakovostnega vina z zaščitenim geografskim poreklom. Prejemajo jo organizacije pridelovalcev, v višini 80 % dejansko vloženi sredstev namenjenih za promocijo vina. Vloga o pridobitvi podpore za promocijo mora biti izpolnjena v obliki poročila o izvajanju programa promocije. Vsebovati mora točen izračun zahtevka (vsa sredstva vložena v promocijo vina pomnožena s faktorjem 0,8), skupna poročila o stroških za promocijo, izvozno carinsko deklaracijo, ki potrjuje izvoz vina v istem obračunskem obdobju, potrdilo pooblaščen organizacije za oceno vina o slovenskem poreklu izvoženega vina. Vsak strošek za promocijo se lahko uveljavlja le enkrat, ne glede na dejansko trajanje izvajanja promocije. V primeru, da dobljena vrednost izračunanega zahtevka presega vrednost 60 SIT/liter neustekleničenega kakovostnega vina z zaščitenim geografskim poreklom ali 80 SIT/liter ustekleničenega kakovostnega vina z zaščitenim geografskim poreklom, ki je bilo v obdobju izvajanja programa dejansko izvoženo, se delež podpore sorazmerno zmanjša, in sicer tako, da ne presega navedenih zneskov. Sredstva za navedeno podporo znašajo v skupni višini 300 milijonov SIT (Uradni list RS, št. 34/2001).

S 1. avgustom 2001 se je za vino prenehalo uporabljati predpis, ki ureja podpore za pripravo kmetijskih pridelkov in živil za zunanji trg. Zamenjala ga je določba o podpori za promocijo vina.

5.2.3 *Uravnavanje obsega vinogradov*

Obseg vinogradov se ureja s pospeševanjem obnove vinogradov s ciljem prestrukturiranja vinogradništva in dodeljevanjem kvot za obnovo vinogradov, če je interes za obnovo vinogradov večji od predpisanih kvot za obnovo.

Prestrukturiranje vinogradništva pomeni predvsem izboljšanje vinogradniške strukture, izboljšanje tehnoloških zasnov v vinogradih, uvajanje tržno zanimivih sort vinskega grozdja, ki so ekološko in tehnološko primernejše za določene vinogradniške površine. Minister za kmetijstvo dodeli na osnovi razpisa podporo za obnovo vinogradov na absolutnih vinogradniških površinah pridelovalcem grozdja in vina, ki so vpisani v register. Če je v posameznem letu zanimanje za pridobitev sredstev večje od obsega razpoložljivih proračunskih sredstev, imajo prednost organizacije proizvajalcev. Višina sredstev namenjenih podpori za obnovo vinogradov v letu 2001 znaša 625 milijonov SIT (Uradni list RS, št. 34/2001).

Kvote za obnovo vinogradov se v Sloveniji še ne uporabljajo, uredba pa predpisuje njihovo uporabo v primeru, da je letni obseg površin, ki je namenjen obnovi vinogradov, večji od predpisanega največjega letnega obsega obnove. V tem primeru imajo prednost pri dodelitvi kvote za obnovo (Uradni list RS, št. 34/2001):

- pridelovalci grozdja in vina, ki so člani organizacij proizvajalcev,
- mladi kmetje, pridelovalci grozdja in vina,
- pridelovalci grozdja in vina, ki pridelujejo vino, po katerem je povpraševanje večje od ponudbe.

5.2.4 *Organizacije proizvajalcev*

Ustanovijo se zaradi organiziranja pridelave in prodaje vina s slovenskim geografskim poreklom, uvajanja okolju prijaznih in stroškovno ugodnih tehnologij pridelave ter usklajevanja ponudbe in povpraševanja na trgu. V organizaciji proizvajalcev mora prodaja grozdja oziroma vina s slovenskim geografskim poreklom predstavljati vrednostno najmanj 51 % prometa. Člani organizacije proizvajalcev lahko sami tržijo mošt ali vino na domu (prodaja neposrednemu potrošniku), vendar le v obsegu, kot jim ga dovoljujejo pravila organizacije proizvajalcev, v nobenem primeru pa ne sme presegati 10 % količine lastne pridelave mošta ali vina. Skladno s programom dela organizacije proizvajalcev in usklajeno s posebnimi predpisi oziroma razpisi je mogoče sofinanciranje integrirane in ekološke pridelave grozdja in vina članom organizacije proizvajalcev; dodeli se jim podpora za obnovo in posodobitev pridelovalnih kapacitet za pridelavo vina.

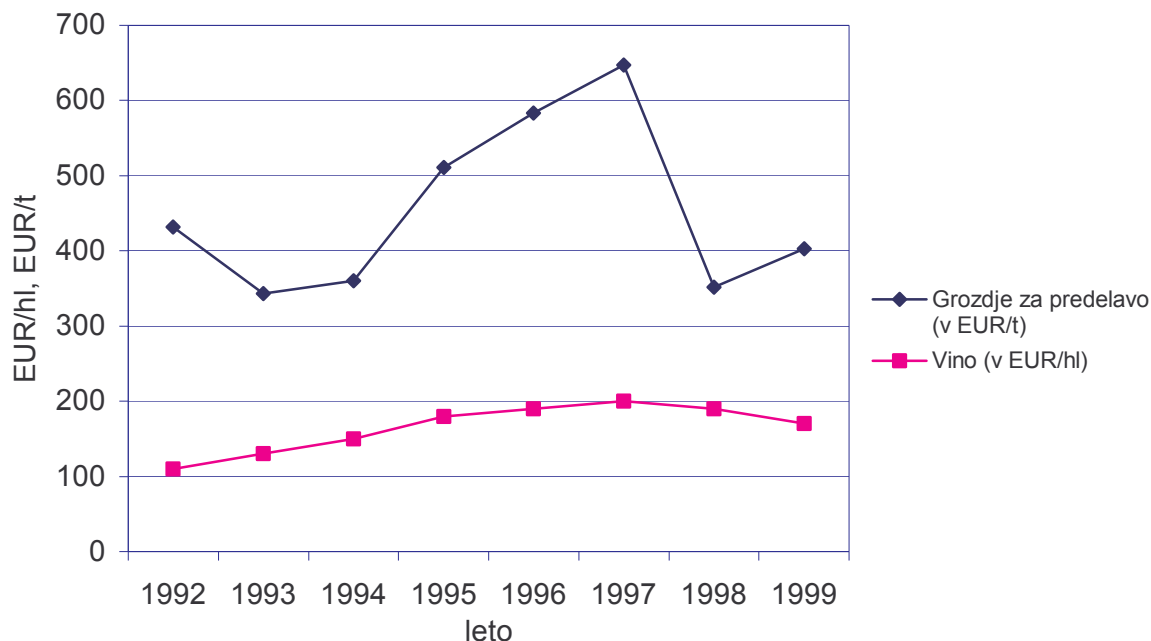
Ministrstvo od leta 2002 do leta 2005 namenja podporo ustanavljanju organizacij proizvajalcev. Višina te znaša 5 milijonov SIT letno za organizacije proizvajalcev, ki imajo več kot 50 članov oziroma ustvarijo več kot 700 milijonov SIT prometa letno, 3 milijone SIT letno pa se dodeljuje vsem drugim organizacijam proizvajalcev. Podpora se isti organizaciji proizvajalcev lahko dodeli največ dvakrat. Do ustanovitve organizacij proizvajalcev, vendar najpozneje do 31. decembra 2003, lahko podpore uveljavljajo tudi pridelovalci vpisani v register (Uradni list RS, št. 34/2001).

5.2.5 *Zbirke podatkov*

Tržno informacijski sistem. Minister s predpisom določi zavezanca za posredovanje podatkov, način določanja povprečnih prodajnih cen pri pridelovalcih, vsebino podatkov, način poročanja in reprezentativne trge za spremljanje cen.

5.3 Odkupne cene grozdja in vina v Sloveniji

Slika 14: Povprečne proizvajalčeve cene grozdja in vina v Sloveniji v obdobju od 1992-1999.

Vir: Pregled kmetijske politike (Slovenija), 2001, str. 109.

Povprečna proizvajalčeva cena za liter vina je leta 1999 v Sloveniji znašala 1,7 EUR oziroma 334 SIT. Povprečna cena grozdja je bila v tem letu 403 EUR/t oziroma 77.990 SIT/t. Iz slike lahko razberemo, da je odkupna cena grozdja za leto 1998 močno upadla, padec cen vina pa je bil precej manjši. Razlog za to lahko iščemo v povečanju zalog vina (glej Tab. 9, na str. 18) v zadnjih treh letih, slabih letinah in nenazadnje v zmanjšani porabi nasploh. Vse to posledično vpliva na odkupno ceno grozdja. Zanimivo je, da se cena vina v maloprodaji v tem obdobju ni bistveno spremenila, kar pomeni, da je nastala razlika v ceni dobiček trgovine. Do takšnega položaja je prišlo zaradi razdrobljenega pogajanja vinogradnikov na eni strani in relativno monopolnega položaja trgovine na drugi strani.

6 PRIMERJALNA ANALIZA SLOVENIJE IN EU

6.1 Struktura trga v Sloveniji in EU

Površina vinogradov in pridelava vina se v EU od začetka osemdesetih let zmanjšuje (glej Tab. 1, na str. 4), v Sloveniji pa zaznavamo vse do leta 1996 prav nasproten trend saj se je površina vinogradov hitro povečevala. Ob hitrem naraščanju intenzivnosti pa se je pridelava vina v Sloveniji v zadnjih petih letih povečala za tretjino. Kljub temu ostaja naša država v primerjavi z vinorodnimi državami petnajsterice v ozadju, prav zaradi nizke ravni intenzivnosti. Hektarski pridelki grozdja oziroma vina v Sloveniji praviloma zaostajajo za povprečjem držav Unije. To je npr. hektarski pridelek vina v Nemčiji 80 hl/ha, kar je v primerjavi s Slovenijo 2,5 krat več. Največkrat gre za pomanjkanje primerne tehnologije, neugodno starostno strukturo vinogradov, veliko razdrobljenost vinogradov, pa tudi težave v pridelavi, katerih posledica je pogosto manjša pridelava vina. Na sledeče stanje nemalokrat vpliva tudi nespecializiranost vinogradništva in vinarstva. V Sloveniji letno pridelamo okoli 95 milijonov litrov vina, kar predstavlja pol odstotka trga EU.

Tabela 13: Prehranska bilanca vina v Sloveniji in EU v letih 1993 in 1999.

	SLO 1993 (v 000 l)	SLO 1999 (v 000 l)	EU 1993 (v 000 hl)	EU1999 (v 000 hl)
--	-----------------------	-----------------------	-----------------------	----------------------

1.VINO

Proizvodnja	82.174	93.571	163.913	162.562
Uvoz	27.734	6.767	3.497	6.158
Izvoz	16.084	14.595	12.688	11.278
Notranja trgovina			29.107	34.828
Notranja poraba	91.316		164.541	150.852
Poraba (v l /prebivalca)	47,7	34,8	37,1	34,6
Stopnja samooskrbe (%)	90,0	93,0	113,0	117,5
2. KAKOVOSTNA				
VINA				
Proizvodnja	35.698	38.980	54.507	65.846
Notranja poraba	24.425	25.941	52.625	81.590
3. NAMIZNA VINA				
Proizvodnja	21.316	14.420	93.922	90.257
Notranja poraba	43.548	19.405	96.543	81.590
Poraba			71.466	67.829
Destilacija	0	0	21.242	9.450

Vir: European Commission (Eurostat and Directorate-General for Agriculture), 2001; Pregled kmetijske politike (Slovenija), 2001; Interni podatki Ministrstva za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, 2001.

V slovenskem vinogradništvu je zaradi majhnosti parcel in visokih predelovalnih stroškov najbolj nujna strukturna obnova vinogradov (glej Slika 8, na str. 12), saj bo Slovenija ob polnopravnem članstvu omejena s skupno organizacijo vinskega trga EU. Srečala se bo s sadilnimi pravicami, ki jih dobijo za obnovo le uspešni prodajalci. Nove vinograde pa smejo zasaditi le mlade družine, ki se nameravajo ukvarjati z vinogradništvom. Ne glede na to, ali se bodo vinogradniške površine povečale ali ne, bo vina čez nekaj let precej več, kot ga imamo sedaj. V starih vinogradih je na hektar v povprečju komaj nekaj več kot 2.000 trsov, v obnovljenih pa se število giblje med 4.000 in 5.000.

Po statističnih podatkih naj bi vinogradništvo in vinarstvo v naši državi zavzemala le 4 % kmetijske dejavnosti. Po deležu, ki ga ima vinogradništvo v skupnem fizičnem obsegu kmetijstva pa Slovenijo lahko uvrstimo med vinorodne države, saj imata med državami EU takšen ali večji delež le Francija (13 %) in Luksemburg (9,5 %), druge značilne pridelovalke vina pa precej manj: Italija pod 8 %, Portugalske okoli 6 % in Avstrija le 5 % (Žibrik, 1997, str. 311).

Stanje vinogradništva in vinarstva v EU je posledica različnih instrumentov za nadzor pridelave v preteklosti kot na primer prepoved sajenja in obnove vinogradov, premije za opustitev pridelave, itd. Razloge za opuščanje vinogradniških površin lahko iščemo v mediteranskem področju v preusmeritvi pridelave v gojenje citrusov, kar je ekonomsko zagotovo bolj zanimivo.

Evropsko vinogradništvo je pod pritiskom upadanja povpraševanja po vinu in povečanja konkurence iz drugih celin. Slovensko vinarstvo se razen omenjenih težav sooča še s prestrukturiranjem za poslovanje na notranjem trgu, kar vse skupaj predstavlja velik izziv.

Poraba vina je torej močno upadla tako v EU kot tudi v Sloveniji. V EU se opaža povečanje porabe kakovostnih vin, ravno obratno pa je v Sloveniji, kjer se povečuje povpraševanje po namiznem vinu in zmanjšuje povpraševanje po kakovostnem vinu. Trend porabe vina na prebivalca je v državah ki proizvajajo vino negativen (glej Slika 3, na str. 7), med slednje bi lahko uvrstili tudi Slovenijo. Povprečna poraba vina na prebivalca je bila v letu 1999 v EU 34,6 litrov, v Sloveniji pa 34,8 litrov. Več vina od nas popijejo le prebivalci Francije, Italije, Luksemburga in Portugalske.

Pridelava in poraba vina je v Sloveniji dokaj usklajena. Razen drobnih nihanj med posameznimi letniki, nimamo velikih količin vina, ki bi jih morali ponujati na druge trge. Na evropskem trgu pa se srečujejo z relativno velikimi presežki in ti bodo ob odprtju mej pritiskali tudi na slovenski trg.

Analiza o svetovnem vinskem trgu in presežkih vina, ki jo je objavila revija Harpers, ocenjuje, da znašajo presežki zadnjega letnika od 46 do 64 milijonov hektolitrov oziroma približno tretjino celotne svetovne proizvodnje. Povedano drugače: presežkov ne bi bilo, če v ZDA, Argentini, Čilu, Urugvaju, Avstraliji, Novi Zelandiji in Južni Afriki ne bi bili odtrgali niti enega grozda (Bregar, 2001, str. 28).

Veliko težavo presežkov vina, ki temelji samo na ocenah slovenskega trga, predstavlja siva ekonomija - sivi trg, ki je pri nas sorazmerno močan, saj po ocenah obvladuje približno tretjino pridelave vina (Bregar, 2000, str. 29).

Tako Slovenija kot EU dosejata na trgu z vinom visoko pokritost uvoza z izvozom, kar pa je predvsem posledica visoke zunanjetrgovinske zaščite trga z grozdem in vinom. Države EU, ki proizvajajo vino se vedno bolj soočajo z novimi tekmeči, kajti geografske razdalje ne predstavljajo več nepremostljivih ovir. Tako so nekatere države kot na primer Avstralija, ZDA, Argentina, Čile, pa tudi Madžarska, Bolgarija in Moldavija v obdobju 1992-96 ustvarile večji izvozni delež kot marsikatera država EU.

Največje izvozne destinacije tako za Slovenijo kot EU so ZDA, Švica, Kanada, in nenazadnje vedno bolj tudi Japonska in Rusija. Ravno tako kot Slovenija tudi EU išče vedno nove tržne niše. Velik ruski trg, ki se vedno bolj odpira novih partnerjem, že sedaj prevzema več kot 15% celotnega izvoza vina petnajsterice. Največji delež med izvoženimi vini na tem trgu predstavljajo vrhunska peneča vina. Slovenija letno izvozi okoli 7 milijonov litrov vina, od tega okoli 3 milijone litrov v EU. Izvaža pa predvsem bela kakovostna vina (glej Slika 10, na str. 14).

Uvoz vina je močno odvisen od obsega domače pridelave, tako se je v zadnjih treh letih v Sloveniji močno zmanjšal in se je letna količina uvoženega vina gibala okrog 10 milijonov litrov. Gre pa predvsem za namizno belo in rdeče vino. Slovenija največ vina uvozi iz nekdanjih držav Jugoslavije, Italije in Francije. EU pa največ vina uvozi iz ZDA, Cipra, Avstralije, Čila, Madžarske, Bolgarije. Skupna uvožena količina vina pa se giblje okoli 615 milijonov litrov.

Da bi slovenska vrhunska vina uspešno konkurirala na svetovnem trgu, je potrebno poiskati optimalne rešitve, ki bi pripomogle k njihovi večji prepoznavnosti. Rešitev, ki je v tem primeru možna, je združitev resursov in delovanje centralnih struktur, s katerimi bi skrbeli za usklajeno trženje in promocijo. Obenem bi lahko z informacijami o ponudbi in povpraševanju, veljavnih certifikatih, kvotah in koordinaciji aktivnosti podpirali proizvajalce.

Večji vinarji bodo v EU zagotovo lažje preživel, vendar se bodo morali povezovati z drugimi kletmi in tako povečati svojo konkurenčnost. V vinarstvu je dokaz za uspešno povezovanje konzorcij za izvoz že pred leti uveljavljene blagovne znamke Avia na ameriškem trgu, ki so ga pred štirimi leti ustanovile kleti Goriška Brda, Agroind Vipava, Vinakoper, Slovenijavino in Poslovna skupnost za vinogradništvo in vinarstvo. Druga taka blagovna znamka je ljutomerski laški rizling, letos pa je Slovenijavino dalo na trg novo blagovno znamko Vinea, ki je nastala v sodelovanju s KZ Dornberk.

Priložnost za dobro trženje slovenskega vina in pritek deviz, lahko Slovenija poišče tudi doma, ko preko turizma ob vinu ponudijo še dobrine vinorodne pokrajine. Vse bolj pa moramo skrbeti tudi za osveščenost domačega potrošnika.

6.2 Ukrepi v Sloveniji in v EU na trgu z vinom

Intervencijskih mehanizmov kot jih pozna EU, Slovenija do nedavnega ni imela. Ob dokaj visoki zunanjetrgovinski zaščiti in razmeroma nizki stopnji samooskrbe jih tudi ni potrebovala. V zadnjih letih so se razmere na trgu pomembno spremenile. Naraščajoča domača proizvodnja in težave na svetovnih trgih so povzročile prve intervencijske ukrepe, katerih mehanizmi so postali sestavni del novih tržnih ureditev, ki jih Slovenija vzpostavlja pred pristopom v EU.

Sistem zunanjetrgovinske zaščite je v Sloveniji zelo podoben tistemu v EU. V Sloveniji je določena 17,3 % carina za uvoz vina. Poleg tega je predpisana še posebna uvozna dajatev za vsako posamezno vrsto vina. Evropska unija se pred uvozom iz tretjih držav štiti s carinskimi dajatvami, te pa so določene glede na alkoholno stopnjo vina. Če uvozna cena ne doseže referenčne (t.j. minimalne uvozne cene), se zaračuna kompenzacijska taksa v višini razlike med uvozno ceno z vsemi dajatvami in referenčno ceno. V EU je potrebno za uvoz vina v količini 3.000 litrov ali več predložiti uvozno dovoljenje in plačati predpisano varščino. Slovenija ima na podlagi vsakoletnih sporazumov določene uvozne kvote s posameznimi državami. Določene izvozne podpore pa so namene izključno vinom s slovenskim geografskim poreklom.

V Sloveniji je do leta 1999 veljal ukrep regresiranja obresti od posojil za nakup grozdja in financiranja zaloga vina. Drugih intervencij na notranjem trgu z vinom naša država ni poznala. Medtem, so bile na trgu z vinom v EU vpeljane različne vrste podpor za zmanjševanje presežkov; od podpore zasebnemu skladiščenju, podpore za povečanje porabe do prostovoljne in prisilna destilacije. Nova tržna ureditev za vino daje podporo skladiščenju, a le v primerih, če je to nujno potrebno za uravnavanje ponudbe in povpraševanja z vinom slovenskega geografskega porekla. Za ukrep obvezne destilacije je potrebno že pred samim izvajanjem sprejeti predpis, ki določa največje hektarske pridelke in največji izpln stiskanja grozdja.

V Sloveniji se ocenjuje, da je zaradi ugodnih naravnih danosti pridelava grozdja oziroma vina naša primerjalna prednost, zato država spodbuja obnovo in širitev vinogradov na vse t.i. absolutne vinogradniške lege. V EU so razmere nasprotno, saj se dodeljujejo premije za krčenje vinogradov in opuščanje pridelave, velja celo ukrep prepovedi sajenja novih vinogradov.

Proračunska sredstva za podporo naložbam v slovenskem kmetijstvu so se v prehodnem obdobju povečevala. Do te vrste pomoči so upravičeni vsi, ki se dokazno ukvarjajo s kmetijstvom. Sodelovanje v programih je omejeno, podprte pa so lahko tudi naložbe, ki povečujejo obseg pridelave. Dodeljevanje podpor naložbam postaja, tako kot v EU, vedno bolj odvisno od ustreznosti predloženih poslovnih načrtov. Oviro predstavljajo merila in pogoji za uveljavljanje podpor, ki se pogosto spreminjajo. Poleg programov, namenjenih kmetijstvu, se podpore naložbam dodeljujejo tudi živilskopredelovalni industriji za izboljšanje trženja, skladiščenja in predelave

živilskih proizvodov. Ta oblika pomoči je bila posebno obsežna v letih 1997-1998, ko so se izvajale večje naložbe v gradnjo skladiščnih zmogljivosti (Pregled kmetijske politike (Slovenija), 2001, str. 95).

Nova tržna ureditev za vino uvaja podporo za promocijo vina, ki bo zamenjal podpore za pripravo kmetijskih pridelkov in živil za zunanji trg. Pred leti je bil ustanovljen poseben sklad za promocijo in večjo potrošnjo domačega vina. Dogovorjeno je bilo, da se za vsak liter uvoženega vina iz Makedonije v sklad prispeva 5 SIT. Ukrep se je prenehal izvajati konec leta 1997.

Tabela 14: Mehanizmi uravnavanja trga z vinom v EU in Sloveniji.

	EU	SLO
Institucionalne cene	<ul style="list-style-type: none"> • orientacijske cene za šest vrst namiznega vina 	
Zunanjetrgovinski ukrepi	<ul style="list-style-type: none"> • uvozne carine • uvozne dajatve • uvozne olajšave znotraj bilateralnih sporazumov za določene kvote • izvozna nadomestila 	<ul style="list-style-type: none"> • uvozne carine • posebne uvozne dajatve • uvozne olajšave znotraj bilateralnih sporazumov • izvozne podpore • podpora za promocijo vina⁽⁴⁾
Intervencije na notranjem trgu	<ul style="list-style-type: none"> • podpora zasebnemu skladiščenju • obvezna predelava (destilacija vina) • podpora za posebne oblike porabe grozdnega mošta 	<ul style="list-style-type: none"> • regresiranje obresti od posojil za nakup grozdja in financiranje zalog vina • podpora skladiščenju⁽⁴⁾ • obvezna, krizna destilacija⁽¹⁾ • podpora za uporabo zgoščenega grozdnega mošta⁽⁴⁾
Proizvodno vezane dohodkovne podpore		<ul style="list-style-type: none"> • regresiranje nakupa cepljenk⁽²⁾
Omejevanje pridelave	<ul style="list-style-type: none"> • priporočene sorte vinske trte • prepoved sajenja novih vinogradov • premija za krčenje vinogradov 	<ul style="list-style-type: none"> • kvote za obnovo vinogradov⁽⁴⁾ • prestrukturiranje vinogradništva⁽⁴⁾
Strukturne intervencije	<ul style="list-style-type: none"> • podpora za uvajanje okolju prijaznega kmetovanja • dodatna plačila za pridelavo v večjih nagibih 	<ul style="list-style-type: none"> • subvencije za obnovo ali sajenje novega vinograda⁽³⁾ • podpora za izvedbo agromelioracije⁽²⁾

(1) Še ne velja, potreben predhodni sprejem predpisa, ki določa največje hektarske donose.

(2) Ukrep odpravljen z letom 1996.

(3) Ukrep uveden z letom 1996, odpravljen v letu 2001.

(4) Ukrep uveden v letu 2001.

Vir: Ejavec et al., 1997; Erjavec, 1999; CAP Monitor, 2001.

6.3 Odkupne cene grozdja in vina v Sloveniji in EU

V statistiki EU ni mogoče najti podatkov o odkupnih cenah grozdja, saj je delež grozdja, ki menja lastnika, na prostem trgu zanemarljiv, predvsem zaradi organiziranosti vinogradnikov in vinarjev v skupna podjetja in zadruge. Pridelava grozdja in vina tvorita tesno soodvisno celoto, cene grozdja so v praksi neposredno odvisne od cen vina. Na urejenih trgih petnajsterice so uveljavljena neka običajna razmerja, po katerih naša delež cene grozdja v ceni kakovostnega vina od 40 do 50 % oziroma cena kilograma grozdja do 35 % cene enega litra vina. Ugotavljamo lahko, da so bila ob upoštevanju teh razmerij v analiziranih letih razmerja v Sloveniji za vinogradnike manj ugodna. Povprečen delež cene kilograma grozdja v ceni litra vina je znašal od 18 do 28 %, razen v letih 1996 in 1997, ko je ta rahlo presegel 30 % (glej Slika 8, na str. 12). Takšni deleži predstavljajo spodnjo mejo razmerij, ki veljajo v EU.

V statistiki Unije na žalost ni najti podatkov o cenah za kakovostna vina, katerih primerjava s slovenskimi, bi bila edina smiselna. Nesmiselno pa bi bilo primerjati cene namiznih vin v petnajsterici s cenami za namizna vina v Sloveniji. Razlog temu je, da masovna pridelava grozdja in proizvodnja namiznega vina zaradi same zahtevnosti pridelovalnih razmer v Sloveniji (glej Tab. 4, na str. 11), ne bosta nikoli konkurenčni tovrstni pridelavi v EU. Hkrati je takšna usmeritev v nasprotju z načrtovano usmeritvijo slovenskega vinogradništva in vinarstva.

7 UČINKI PRISTOPA SLOVENSKEGA VINOGRADNIŠTVA K EU

Slovenija intenzivno prilagaja svoje gospodarstvo in pravni red zahtevam Evropske unije, ter se obenem tudi vedno bolj odpira skupnemu evropskemu trgu. Zgolj nekritično sprejemanje vseh rešitev pravnega reda EU je vprašljivo. Vse rešitve niso nujno dobre in za naše razmere primerne oziroma ustrezne, zato jih je potrebno tekoče spremljati in proučevati. Slovenija je maja letos sprejela novo tržno ureditev za vinsko grozdje, mošt in vino in tako naredila pomemben korak na poti približevanja k EU na področju vinogradništva in vinarstva. Kljub temu ostajajo izrazite razlike v strukturi slovenskega trga z vinom, ki ga ni mogoče primerjati z evropskim. Slovenija je s pogajalskimi izhodišči na področju vinogradništva in vinarstva tako zahtevala naslednje izjeme:

- izvzetje iz obvezne destilacije stranskih proizvodov grozdja za pridelovalce na ozemlju Republike Slovenije,
- izjemo pri določilih o prepovedi mešanja belih in rdečih sort grozdja in določilih o najnižji vsebnosti dejanskega alkohola v vinu,
- izjemo na področju označevanja informacij o vinu, kjer naj bi dopustili možnost dodatnega označevanja informacij o vinu v še enem od jezikov Unije.

Naivno bi bilo pričakovati, da bo slovensko vinogradništvo ob pristopu k EU ohranilo obseg podpor. Prej lahko pričakujemo izdatna znižanja, saj je večina podpor namenjena namiznemu vinu, ki ga slovensko vinogradništvo in vinarstvo praktično ne prideluje. Zelo težko je tudi pričakovati, da bi slovensko vinarstvo imelo vsaj v začetku veliko koristi od enotnega trga, prej nasprotno, velike količine kakovostnega, vendar poceni vina bodo poskušale priti na bogati in cenovno zanimivi slovenski trg. Velikost in struktura proizvodnje vina oz. pridelave grozdja, ter s tem povezani visoki stroški, so skupaj s pomanjkanjem nacionalne strategije trženja in prodaje največji oviri evropeizacije slovenskega kmetijstva. Kaj hitro se bo lahko izkazalo, da proizvodnja vina ni najboljše poslovna odločitev za tiste, ki v svojih vinogradih ne bodo pridelali dovolj grozdja in se bodo tako raje odločili, da opustijo pridelavo in začasno povečajo svoje prihodke na račun nadomestil za opustitev.

Z vstopom na evropski vinski trg bodo morali pridelovalci, ki ne izpolnjujejo tržno primerljive kombinacije kakovosti in cene, trg zapustiti. Tako lahko v prihodnje pričakujemo intenzivno koncentracijo v tej dejavnosti. Cene in proračunski prihodki bodo ob pristopu zagotovo padli. Visoki stroški pridelave zmanjšujejo konkurenčnost slovenskih vin.

Slovenska vina potrebujejo posebno izvozno strategijo, glede na to, da imamo za evropske razmere omejene količine kakovostnih vin. Le-ta pa zahtevajo specifično trženje. Edino če jim bo uspelo priti v kategorijo redkih vin, v tisti vrh trga, kjer bodo lahko ohranila višjo cenovno raven, ali jo po pristopu Slovenije v EU celo izboljšale. Evropska unija, kateri naj bi se Slovenija v kratkem pridružila kot polnopravna članica, ima področje vinogradništva in vinarstva natančno urejeno. V Sloveniji pa se srečujemo z nepopolno evidenco, ker neažurno urejanje podatkov zemljiškega katastra predstavlja velik problem. V precejšnji meri dominira tudi sivi trg, ki onemogoča jasnejše tržne strategije večjih proizvajalcev vina.

Vsekakor pa bo pristop v EU za nekatere prinesel tudi vrsto pozitivnih učinkov: boljši dostop do kapitala, opreme, znanja in tehnologije; zagotovitev velikega 372 milijonskega - notranjega trga; zagotovitev novih razvojnih možnosti; olajšave za pridelavo v večjih nagibih. Zgodba ne bo zgolj črna in ne zgolj bela, zagotovo pa bo vsaj v prvem obdobju pristop prinesel precejšnje pretrese na trgu.

8 SKLEP

Največji delež vinogradov leži v Evropi. Vinogradi v osmih državah članicah EU pokrivajo kar 45 % celotne svetovne površine zasejane z vinsko trto. Države EU so največje pridelovalke vina na svetu. Letno pridelajo okoli 160 milijonov hektolitrov vina, kar je med 60 in 65 % celotne svetovne proizvodnje vina. Največje pridelovalke so Francija, Italija in Španija, ki pridelajo več kot 130 milijonov hektolitrov vina. Površine vinogradov in pridelava vina se v EU že od sredine 70. let zmanjšujeta, podoben trend je opaziti tudi v večini vinorodnih območij sveta. V državah EU se v zadnjih petnajstih letih poraba vina zmanjšuje. V državah neproizvajalkah je zaznati trend naraščanja porabe vina na prebivalca, medtem ko je ta v državah proizvajalkah v upadanju. Sicer pa se poraba vina po državah petnajsterice močno razlikuje. Povečuje se poraba kakovostnega vina. EU dosega pri vinu stopnjo samooskrbe okoli 115%. EU sodeluje v izvozu z več kot 80 %, v uvozu pa z 70 % količin, vendar velik del trgovine z vinom v EU poteka med njenimi članicami.

V Sloveniji je z vinsko trto zasejanih okoli 23.000 ha površin. Velik del le-teh je na področjih z večjim nagibom. V primerjavi z EU so slovenski vinogradi zelo razdrobljeni, saj je povprečna velikost vinograda 0,28 hektara, pa še ti so v povprečju zelo stari in je obdelava zelo otežena, vse to pa vpliva na nizko intenzivnost pridelave grozdja in vina. Površina vinogradov se je vse do leta 1997 povečevala, sedaj pa sledimo tudi v tem pogledu evropskim trendom. Poraba vina na prebivalca se je ravno tako zmanjšala in je na ravni evropskega povprečja. V Sloveniji dosegamo med 90 in 100 odstotno stopnjo samooskrbe, vendar imamo zaradi neskladja med ponudbo in povpraševanjem po kakovostnih skupinah v bistvu presežke kakovostnega vina in primanjkljaj namiznega. Slovenija izvažata predvsem kakovostna bela vina in uvažata namizna vina.

Prva ureditev vinskega trga v EU je bila znotraj skupne kmetijske politike uvedena že s pričetkom delovanja SKP. Deležna je bila številnih reform. Gre za eno najbolj kompleksnih ureditev, ki vsebuje pravila o upravljanju vinogradniških pridelovalnih zmogljivosti, tržnih mehanizmih, enoloških postopkih, opisu, označevanju, zaščiti proizvodov, kakovostnem vinu pridelanemu na določenem območju in trgovini s tretjimi državami. V obstoječem tržnem redu - trije ukrepi krojijo politiko vinogradništva in vinarstva v EU, to so: umik tržnih presežkov (podpore skladiščenju, destilacija), premija za krčenje vinogradov in prepoved sajenja novih vinogradov; vsi z namenom zmanjševanja tržnih presežkov.

Ukrepe, ki jih na področju vinogradništva in vinarstva v zadnjem obdobju sprejema Slovenija se približujejo tistim, ki veljajo v EU. Razen nekaterih, ki so za slovensko vinogradništvo nesprejemljivi, kot na primer: prepoved sajenja novih vinogradov, premije za krčenje vinogradov in destilacija, ki se še ne uporablja vendar je del nove tržne ureditve.

Z vstopom na evropski trg se bodo slovenski vinarji srečali s konkurenco. Zagotovo bodo najbolj prizadeta namizna vina, saj se zanje potrošniki v večji meri odločajo le na podlagi cene. Kakovostna in vrhunska vina bodo lažje konkurirala tujim tekmečem. Povečanje deleža izvoza je postalo nuja, saj je za vstop na tuje trge, kjer vlada zasičenost ponudbe, potrebno daljše obdobje. Tisti vinarji, ki bodo s tem odlašali do priključitve Slovenije k EU, za to ne bodo imeli dovolj časa. V prvi vrsti pa bo potrebno opraviti vizijo razvoja, oziroma oceniti gospodarnost pridelave grozdja in proizvodnje vina, ter se na podlagi dobljenih rezultatov odločiti ali je vinogradništvo in vinarstvo res najboljša poslovna odločitev.

9 LITERATURA

1. Agra Europe. CAP Monitor: Wine. 24p. London 23.7.2001.
2. Avsec Franci: Pregled skupne kmetijske politike (skupne tržne ureditve). Ljubljana : Biotehnična fakulteta, 2001. 224 str.
3. Bale Melita: Slovensko vinogradništvo in približevanje EU. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2000. 44 str.
4. Bregar Ilija: Izvoz vina je posel ne prestiž. Gospodarski vestnik, Ljubljana 15(2001), 4, str. 28-29.
5. Bulletin de l'O.I.V. Pariz : Office International de la Vigne et du Vin, 1970. Vol. 43-477, str. 1197.
6. Bulletin de l'O.I.V. Pariz : Office International de la Vigne et du Vin, 1971. Vol. 44-489, str. 1046.
7. Bulletin de l'O.I.V. Pariz : Office International de la Vigne et du Vin, 1973. Vol. 46-512, str. 922.
8. Bulletin de l'O.I.V. Pariz : Office International de la Vigne et du Vin, 1975. Vol. 48-536, str. 896.
9. Bulletin de l'O.I.V. Pariz : Office International de la Vigne et du Vin, 1977. Vol. 50-560, str. 764.
10. Bulletin de l'O.I.V. Pariz : Office International de la Vigne et du Vin, 1979. Vol. 52-584, str. 852.
11. Bulletin de l'O.I.V. Pariz : Office International de la Vigne et du Vin, 1981. Vol. 54-607, str. 748.
12. Bulletin de l'O.I.V. Pariz : Office International de la Vigne et du Vin, 1983. Vol. 56-633, str. 766.
13. Bulletin de l'O.I.V. Pariz : Office International de la Vigne et du Vin, 1985. Vol. 58-658, str. 1158.
14. Bulletin de l'O.I.V. Pariz : Office International de la Vigne et du Vin, 1987. Vol. 60-681-682, str. 1006.
15. Bulletin de l'O.I.V. Pariz : Office International de la Vigne et du Vin, 1989. Vol. 62-705-706, str. 872.
16. De Fusco Antonilo: Wine Sector in Europe – Situation and Outlook. [URL: http://defusco.ch/newsletter0011_en.html], 13.7.2001.
17. Dutruc-Rosset Georges: The State of Vitiviniculture in the world and the Statistical Information in 1999. Pariz : Office International de la Vigne et du Vin, 2000. 71. str.
18. Dutruc-Rosset Georges: The State of Vitiviniculture in the world and the Statistical Information in 1997. Pariz : Office International de la Vigne et du Vin, 1998. 78 str.
19. Erjavec Emil et al.: Uvod v agrarno ekonomiko in politiko. Ljubljana : Biotehniška fakulteta, 1999. 246 str.
20. Erjavec Emil, Juvančič Luka: Ekonomske in institucionalne posledice vključitve Slovenije v Evropsko unijo za agroživilstvo. 7.letno srečanje Zveze ekonomistov Slovenije: Zveza ekonomistov Slovenije, 1999, str. 67-88.
21. Erjavec Emil, Kuhar Aleš: Slovenska živilskopredelovalna industrija in Evropska unija. Ljubljana : Biotehniška fakulteta, 2000. 168 str.
22. Evrobilten: [http://evropa.gov.si/iso/eb_12_6.html], 25.7.2001.
23. Evrofon: [Evrofon@gov.si], 13.7.2001.
24. Kek Matjaž et al.: Slovenija v Evropski uniji. Ljubljana : Urad vlade za informiranje, 2001. 145 str.

25. Kumar Andrej: Mednarodna ekonomika. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1999. 258 str.
26. Medved Drago: Najlepše trte na Slovenskem. Maribor: Obzorja, 1995. 235 str.
27. Eurostat. Panorama of EU industry 1996 – Chapter 3 – Food Drink and Tabaco. Luxemburg.
28. Pavlič Katja: Slovensko kmetijstvo in EU. Diplomsko delo. Ljubljana : Pravna fakulteta, 1998. 55 str.
29. Pihlar Tatjana: Agencija za kmetijske trge: Separadov denar že septembra? Evrobilten, Ljubljana, 22(2000), 10, str. 5-7.
30. Poročilo o stanju kmetijstva v Sloveniji v letu 1994. Ljubljana : Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 1995, str. 34-45.
31. Poročilo o stanju kmetijstva v Sloveniji v letu 1996. Ljubljana : Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 1997, str. 44.
32. Protner Jože: Slovensko vino v Evropi. Veritas, Ptuj, 3 (1996), 3, str 16-17.
33. Pregled kmetijske politike (Slovenija) - Agriculture and Food. Paris : OECD, 2001. 184 str.
34. Šinkovec Slavica: Vinska zakonodaja v EU. Veritas, Ptuj, 2(1995), 7-8, str. 29.
35. Slovenija doma v Evropi. Urad vlade za informiranje. [URL: http://evropa.gov.si/iso/ceu_016.html], 8.7.2001.
36. The European Agro-Food System and the Challenge of Global Competition. Roma : Ismea, 1999. 230 str.
37. Tinot R., Rousseau M.: The State of Vitiviculture in the world and the Statistical Information in 1995. Pariz : Office International de la Vigne et du Vin, 1996. 122 str.
38. Zagorc Barbara: Modelne kalkulacije za kmetije 2000 (Vinogradništvo in sadjarstvo). Ljubljana : Kmetijske inštitut Slovenije, 2001. 21 str.
39. Zemljič Darja: Brez trga ni obnov. Kmečki glas, Ljubljana, 28.6.2000, str. 10.
40. Žibrik Neva: Grozdje in vino. V Erjavec et al., Slovensko kmetijstvo in Evropska unija. Ljubljana : ČZD Kmečki glas, 1997. str. 310-322.

10 VIRI

1. Commission Regulation (EC) No 1685/95 of 11 July 1995 on arrangements for issuing export licences for wine sector products and amending Regulation (EEC) No 3388/81 laying down special detailed rules in respect of import and export licences in the wine sector , Official Journal L 161, 12/07/1995, str. 2 – 8, nazadnje spremenjena in dopolnjena z uredbo Komisije (ES) 2512/00 z dne 15. novembra 2000, Official Journal L 289, 16/11/2000, str. 21 – 23.
2. Commission Regulation (EC) No 2805/95 of 5 December 1995 fixing the export refunds in the wine sector and repealing Regulation (EEC) No 2137/93, Official Journal L 291, 06/12/1995, str. 10 – 13, nazadnje spremenjena z uredbo Komisije (ES) 95/97 z dne 21. januarja 1997, Official Journal L 19, 22/01/1997, str. 10-12.
3. Council Regulation (EC) No 1493/1999 of 17 May 1999 on the common organisation of the market in wine, Official Journal L 179, 14/07/1999, str. 1 – 84, nazadnje spremenjena in dopolnjena z uredbo Sveta (ES) 2826/00 z dne 19. decembra 2000, Official Journal L 328 , 23/12/2000, str. 2.
4. Commission Regulation (EC) No 1622/2000 of 24 July 2000 laying down certain detailed rules for implementing Regulation (EC) No 1493/1999 on the common organisation of the market in wine and establishing a Community code of oenological practices and processes, Official Journal L 194, 31/07/2000, str. 1 – 44, nazadnje spremenjena z uredbo Komisije (ES) 2451/00 z dne 7. novembra 2000, Official Journal L 282, 08/11/2000, str. 7 – 8.
5. Commission regulation (EC) No 1623/2000 of 25 July 2000 laying down detailed rules for implementing Regulation (EC) No 1493/1999 on the common organisation of the market in wine with regard to market mechanisms, Official Journal L 194, 31/07/2000, str. 45 – 99, nazadnje spremenjena z uredbo Komisije (ES) 2786/00 z dne 19. decembra, Official Journal L 323, 20/12/2000, str. 4.
6. Commission Regulation (EC) No 2729/2000 of 14 December 2000 laying down detailed implementing rules on controls in the wine sector, Official Journal L 316, 15/12/2000, str. 16
7. Commission Regulation (EC) No 883/2001 of 24 April 2001 laying down detailed rules for implementing Council Regulation (EC) No 1493/1999 as regards trade with third countries in products in the wine sector, Official Journal L 128, 10/05/2001, str. 1-31.
8. European Commission (Eurostat and Directorate-General for Agriculture): [http://europa.eu.int/comm/agriculture/agrista/2000/table_en/index.html], 25.7.2001.
9. Interni podatki Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano - European Union, Technical Meeting (Wine), 2001.
10. Odlok o uredbi agromelioracijskega postopka (Uradni list RS, št. 5/91).
11. Uredba o uvedbi finančnih intervencij za ohranjanje in razvoj kmetijstva ter proizvodnje hrane za drugo polletje leta 1994 (Uradni list RS, št. 38/94).
12. Uredba o uvedbi podpor za pripravo kmetijskih pridelkov in živil za zunanji trg (Uradni list RS, št. 23/2001).
13. Uredba o uvedbi podpor za pripravo kmetijskih pridelkov in živil za zunanji trg (Uradni list RS, št. 124/2001).
14. Uredba o ureditvi trga z vinskimi grozdjem, moštom in vinom (Uradni list RS, št. 34/2001).